

Komparativna analiza visokoškolskog obrazovanja odabranih razvijenih zemalja svijeta

Samardžić, Darko

Master's thesis / Diplomski rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:196472>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij povijesti i pedagogije

Darko Samardžić

**Komparativna analiza visokoškolskoga obrazovanja odabranih
razvijenih zemalja svijeta**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2011.

Sažetak

Rad prikazuje razlike, sličnosti i specifičnosti obrazovnih sustava u odabranim razvijenim zemljama svijeta: Australija, Finska, Indija, Izrael, Japan, Kanada, Kina, Rusija i Sjedinjene Američke Države. U teorijskom dijelu rada analizirane su slijedeće karakteristike odabranih zemalja: broj stanovnika, religijsko opredjeljenje, političko uređenje, službeni jezik, gospodarstvo, ekonomija, a uz analizu ovih karakteristika posebna pozornost pridaje se analizi osnovnog i srednjeg obrazovanja kako bi se dobila šira slika cjelokupnog obrazovnog sustava promatranih zemalja te kako bi se bolje shvatio visokoškolski sustav. U metodološkom dijelu postavljena su istraživačka pitanja i elementi koji će poslužiti za analizu visokoškolskih sustava unutar promatranih zemalja. Analizirani elementi su struktura studija, uvjeti i troškovi upisa te studentski zajmovi. Istraživački dio donosi pregled svih elemenata koji su cilj istraživanja. Komparativnom analizom odgovorilo se na istraživačka pitanja, a zaključni dio je pokazao da veće razlike postoje u troškovima upisa i studentskim zajmovima, dok su razlike u strukturi studija i uvjetima upisa manje. Rad će istaknuti specifičnosti koje krase svaki od odabranih obrazovnih sustava.

Ključne riječi: visoko školstvo, upisi, troškovi upisa, studentski zajmovi.

SADRŽAJ

Uvod	5
1. Teorijska razmatranja	6
1.1 Australija	6
1.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Australiji	6
2.1. Finska	7
2.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Finskoj	8
3.1. Indija	9
3.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Indiji	10
4.1. Izrael	11
4.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Izraelu	12
5.1. Japan	13
5.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Japanu	14
6.1. Kanada	15
6.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Kanadi	16
7.1. Kina	17
7.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Kini	17
8.1. Rusija	19
8.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Rusiji	20
9.1. Sjedinjene Američke Države	21
9.2. Osnovno i srednje obrazovanje u SAD – u	22
2. Metodologija istraživanja	23
2.1. Predmet istraživanja	23
2.2. Cilj istraživanja	23
2.3. Istraživačka pitanja	24
2.4. Postupci i instrumenti	24
3. Empirijski dio	25
3.1. Visokoškolsko obrazovanje u Australiji	25
3.1.1. Strukutna studija	25
3.1.2. Uvjeti upisa	26
3.1.3. Troškovi upisa	27
3.1.4. Studentski zajmovi	28
3.2. Visokoškolsko obrazovanje u Finskoj	29
3.2.1. Struktura studija	29
3.2.2. Uvjeti upisa	30
3.2.3. Troškovi upisa	31

3.2.4. Studentski zajmovi	31
3.3. Visokoškolsko obrazovanje u Indiji	31
3.3.1. Struktura studija	31
3.3.2. Uvjeti upisa	33
3.3.3. Troškovi upisa	33
3.3.4. Studentski zajmovi	34
3.4. Visokoškolsko obrazovanje u Izraelu	34
3.4.1. Struktura studija	34
3.4.2. Uvjeti upisa	36
3.4.3. Troškovi upisa	36
3.4.4. Studentski zajmovi	36
3.5. Visokoškolsko obrazovanje u Japanu	37
3.5.1. Struktura studija	37
3.5.2. Uvjeti upisa	38
3.5.3. Troškovi upisa	38
3.5.4. Studentski zajmovi	39
3.6. Visokoškolsko obrazovanje u Kanadi	39
3.6.1. Struktura studija	39
3.6.2. Uvjeti upisa	40
3.6.3. Troškovi upisa	41
3.6.4. Studentski zajmovi	41
3.7. Visokoškolsko obrazovanje u Kini	41
3.7.1. Struktura studija	41
3.7.2. Uvjeti upisa	43
3.7.3. Troškovi upisa	43
3.7.4. Studentski zajmovi	44
3.8. Visokoškolsko obrazovanje u Rusiji	44
3.8.1. Struktura studija	44
3.8.2. Uvjeti upisa	46
3.8.3. Troškovi upisa	46
3.8.4. Studentski zajmovi	47
3.9. Visokoškolsko obrazovanje u SAD – u	47
3.9.1. Struktura studija	47
3.9.2. Uvjeti upisa	49
3.9.3. Troškovi upisa	49
3.9.4. Studentski zajmovi	50
4. Zaključak	51
5. Literatura	57
6. Popis priloga	61

Uvod

Naslov rada je: „Komparativna analiza visokoškolskog obrazovanja odabranih razvijenih zemalja svijeta“. Obrazovni sustavi čiji će se elementi analizirati smješteni su u Australiji, Finskoj, Indiji, Izraelu, Japanu, Kanadi, Kini, Rusiji te Sjedinjenim Američkim Državama. Navedene zemlje se nalaze u vrhu svjetskog gospodarstva i ekonomije zbog visokih ulaganja u tehnologiju, znanost i obrazovanje. Spoznaja na koji način razvijene zemlje širom svijeta uređuju visokoškolski sustav razlog je odabira ove teme.

U teorijskom dijelu obrazložene su značajke odabranih razvijenih zemalja. Karakteristike koje će čitatelja pobliže upoznati s državom u kojoj se obrazovni sustav nalazi su broj stanovnika, vrste prisutnih religija, službeni jezik, društveno uređenje, gospodarstvo i ekonomija. To su činitelji koji utječu na razvijenost obrazovnih sustava. Obrazovni sustav određene zemlje će se najbolje shvatiti ukoliko se pokaže u cijelosti. Stoga će prvo poglavlje, osim karakteristika država, obuhvatiti prikaz osnovnog i srednjeg obrazovanja. U tom dijelu se navodi trajanje osnovne i srednje škole, činitelji obveznog dijela obrazovanja, predmeti prisutni u osnovnoj i srednjoj školi te vrste srednjih škola.

Drugo poglavlje rada čini metodologija istraživanja u kojoj su navedeni predmet i cilj istraživanja, istraživačka pitanja te metode, postupci i instrumenti koji su korišteni u istraživanju.

Treće poglavlje se odnosi na analizu elemenata koji su predmet istraživanja ovoga rada. Prikazani su struktura studija, uvjeti i troškovi upisa te studentski zajmovi u navedenih devet zemalja svijeta. Struktura studija pokazuje trajanje studija i vrste akademskih stupnjeva koje polaznici stječu te oblike visokoškolskog obrazovanja. Uvjeti upisa određuju što kandidat mora ispunjavati kako bi stekao pravo upisa na studij. Troškovi upisa prikazuju koliko točno student mora izdvojiti novca za upis na studij, a dio o studentskim zajmovima pokazat će vrste zajmova u analiziranoj zemlji.

Četvrto poglavlje donosi zaključke u kojima se uviđaju sličnosti i razlike između odabranih elemenata obrazovnih sustava te njihove specifičnosti.

Popis literature prikazan je u petom poglavlju.

Na kraju rada se u šestom poglavlju prikazuje popis priloga korištenih u radu.

1. Teorijska razmatranja

1.1 Australija

Australiju naseljava 22,3 milijuna stanovnika koji većinom žive u gradovima. Svaki peti stanovnik Australije je rođen izvan nje ili je neke druge nacionalnosti. Većina stanovnika su katolici, dok drugo mjesto prema religijskoj opredjeljenosti dijele anglikanci i ostale kršćanske konfesije. Službeni jezik je engleski. Prema veličini teritorija, Australija je šesta najveća zemlja na svijetu. Ona je ustavna monarhija s demokratskim i federalnim uređenjem. Sastoji se od šest država i dva teritorija. Na čelu države se nalazi engleski monarh, trenutno je to kraljica Elizabeta II. Umjesto kraljice vlast provodi guverner koji vlada uz premijera. Prema podacima iz 2006. godine, Aboridžini su kao autohtono australsko stanovništvo zauzimali 2,5% cjelokupnoga australskoga stanovništva. Otkrićem Australije krajem 18. st. započinje naseljavanje kontinenta bjelačkim stanovništvom i to većinom s Britanskog otočja. Velike migracije dogodile su se i nakon 2. svjetskoga rata kada se u Australiju doseljavaju ponajviše Britanci, Irci, Talijani, Grci i stanovništvo s područja nekadašnje Jugoslavenske države što je rezultiralo mješavinom europske i aboridžinske kulture. Gospodarstvo Australije je dugo počivalo na preradi ruda, poljoprivredi i izvozu. Danas je situacija drukčija i budućnost države se bazira na znanju koje se smatra najcjjenjenijim bogatstvom (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2698.htm>, preuzeto 25.07.2011).

1.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Australiji

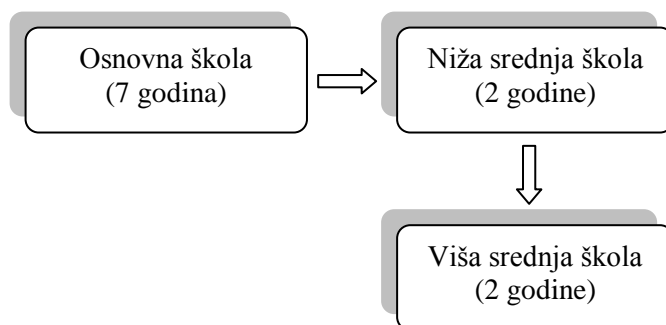
Djeca u školu kreću s navršениh šest i pol godina. U početnom stadiju osnovne škole učenici imaju jednog učitelja, a kasnije imaju učitelje specijalizirane za pojedine predmete (glazbeni, likovni, tjelesna kultura, itd.). Pohađanje nastave se bilježi i prati. Svaki izostanak se mora opravdati. Prve tri godine osnovne škole 24 učenika su optimalan broj učenika u jednom razrednom odjelu, a od treće do sedme godine školovanja on iznosi 30. Osnovno obrazovanje u Australiji potiče intelektualni, moralni, socijalni i psihički razvitak kroz aktivnosti koje obuhvaćaju učenje na polju matematike, znanosti, jezika i književnosti, umjetnosti, tehnike i gospodarstva, društva i okoliša, zdravlja i tjelesnog odgoja i još jednog jezika osim engleskoga. Svaki učenik se ohrabruje da maksimalno iskoristi svoj potencijal i da razvija razumijevanje za druge osobe, osobito prema drugim kulturama. Svake druge godine se u školi provodi testiranje iz matematike i pismenosti. Glavna svrha testova jest informiranje roditelja o napretku njihove djece. Kako bi svi učenici zadovoljili svoje potrebe i razvili talente, škola pruža niz dodatnih

programa. Osnovna škola u Australiji traje sedam godina. Nakon završene osnovne škole, učenici kreću u srednju školu (Government of Western Australia, 2011a).

Srednja škola u Australiji traje četiri godine. Učenici ju završavaju sa sedamnaest godina. Podijeljena je na nižu i višu srednju školu. Niža srednja škola traje dvije godine i nastavak je osnovnoškolskoga obrazovanja na način da prati njezin sadržaj, međutim naglašava razvoj specifičnih znanja i vještina.

Viša srednja škola pozornost stavlja na istraživačke aktivnosti, kreativno razmišljanje i sposobnost rješavanja problema. U ovome stadiju dolazi do razvitka samostalnosti učenika u radu. Viša srednja škola nudi niz programa koje učenici mogu odabrati kako bi se što bolje pripremili za fakultet ili za zapošljavanje. Većina škola nudi najmanje 25 različitih programa, ovisno o resursima kojima škola raspolaže, ali broj programa se može popeti i do 50. U programima učenici pronalaze ono što će zadovoljiti njihove potrebe i talente pa tako postoje sportski programi (nogomet, plivanje), umjetnički programi (ples, gluma, kiparstvo), informatički programi, glazbeni programi, digitalna fotografija, itd. Veličina razrednog odjela je određena. U nižoj srednjoj školi maksimalan broj učenika je 32, a u višoj 25. I srednja i osnovna škola u Australiji su obvezne (Government of Western Australia, 2011b).

Dijagram 1: Prikaz trajanja australskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

2.1. Finska

Broj stanovnika u Finskoj se kreće oko 5,3 milijuna. Stanovnici su slobodni u izražavanju svoje religije pod uvjetom da ona ne krši opću uljudnost te zakone. Poseban status u stanovništvu imaju evangelistička luteranska crkva i ortodoksna crkva. Većina stanovništva, oko četiri petine, pripada evangelističkoj luteranskoj crkvi koja je vodeća religija u državi. Finskim jezikom priča 92% stanovnika, švedskim jezikom 6%, dok se ostali jezici koriste svega 2%. Finski i švedski

jezik su ujedno i službeni jezici u jednoj od teritorijalno najvećih država u Europi. Finska je parlamentarna demokratska republika u kojoj vlada višestranačje. Zakonodavnu vlast ima parlament koji odlučuje o državnom proračunu, nadgleda rad vlade i kontrolira administraciju. Ekonomija je u porastu od početka devedesetih godina. Finska ulaže u razvoj elektronike što je uvelike doprinijelo gospodarskom rastu. Glavni izvozni proizvodi su iz područja elektronike, ponajviše telekomunikacijska oprema. Osim elektronike izvoze se papir i drvo. Slično Australiji, i Finska ulaže u obrazovanje. Prilika da se studira je pružena svima kako bi se ljudski resursi što bolje upotrijebili za razvoj gospodarstva i boljitak nacije (Kyro, 2006).

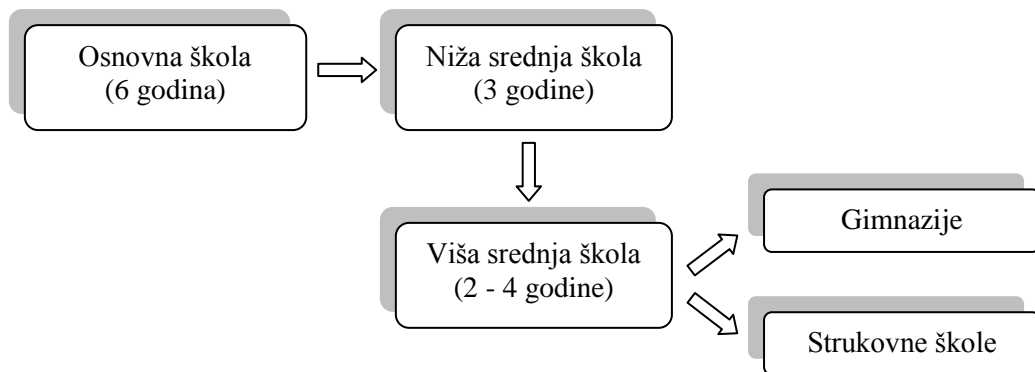
2.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Finskoj

Osnovno i srednje obrazovanje u Finskoj se dijeli na osnovnu te nižu i višu srednju školu. Obvezno školovanje obuhvaća osnovnu i nižu srednju školu. Prvih šest godina obveznoga školovanja (osnovna škola) nastavu održava razredni učitelj iz svih predmeta, dok preostale tri godine (niža srednja škola) nastavu drže predmetni učitelji, svaki predmet predaje određeni učitelj. Djeca u osnovnu školu polaze u godini kada navršavaju sedmu godinu. Predmeti koji se uče tijekom obveznoga dijela školovanja su nacionalni jezici (finski i švedski) i književnost, prirodne studije, zdravstveno obrazovanje, religija ili etika, povijest, sociologija, matematika, fizika, kemija, biologija, zemljopis, tjelesna kultura, glazbeni, likovni, tehnički, domaćinstvo. Osim navedenih predmeta, učenici mogu odabrati dodatne izborne predmete prema vlastitoj želji. Na kraju svake godine učenici dobivaju svjedodžbu u kojoj su numerički ocijenjeni, međutim učitelj može dati i svoj dojam o napretku učenika. Na kraju obveznoga školovanja, s navršenih šesnaest godina, učenici dobivaju svjedodžbu temeljem koje mogu nastaviti školovanje.

Oko 95% učenika nastavlja daljnje obrazovanje, tj. višu srednju školu koja se dijeli na gimnazije i strukovne škole. Obje škole traju od 2 – 4 godine, ovisno o tome kada će učenik položiti sve predmete. Uloga gimnazije jest razvijanje znanja i vještina učenika koje su potrebne u visokoškolskom obrazovanju, a uloga strukovnih škola jest priprema učenika za rad, ali i za mogućnost daljnjeg školovanja. Gimnazije nude raspon predmeta vrlo sličan onome u obveznom dijelu školovanja uz dodatak specijaliziranih i primijenjenih predmeta. Specijalizirani predmeti su usko vezani uz obvezne, dok su primijenjeni predmeti sličniji onima u strukovnim školama.

Strukovne škole, kao i gimnazije, imaju predmete slične onima u obveznom dijelu školovanja, ali je naglasak na stručnim predmetima koji su usko vezani za zanimanje i posao kojeg će učenik jednog dana obavljati. Nakon što završe gimnaziju, učenici dobivaju svjedodžbe. Matura se sastoji od ispita iz finskog i švedskog jezika, stranog jezika, matematike i jednog predmeta iz društvenih ili prirodnih znanosti. Za položenu maturu se dobiva posebna svjedodžba. U strukovnim školama se nakon polaganja svih predmeta dobiva svjedodžba. Učenici tada mogu nastaviti školovanje ili pristupiti stažiranju (EACEA, 2010a).

Dijagram 2: Prikaz trajanja finskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

3.1. Indija

Republika Indija smještena je u južnom dijelu Azije na Indijskom potkontinentu. Sa 1,17 milijardi stanovnika druga je najmnogoljudnija država na svijetu. O velikom broju stanovnika svjedoči i gustoća naseljenosti od 324 stanovnika po kvadratnom kilometru. Većina stanovništva (oko 70%) živi u više od pola milijuna sela, dok ostatak živi u gradovima. Više od dvije tisuće različitih etničkih skupina se nalazi u Indiji, od kojih najmnogobrojnijima pripadaju prapotomci dravida i indoarijaca. Hinduističkoj religiji pripada većina stanovništva, dok muslimana i kršćana ima u manjem broju. Ostalim religijskim grupama pripadaju sikhizam, budizam, itd. Indija ima osamnaest nacionalnih jezika među kojima su najpoznatiji engleski i hindu jezik. Prema političkom uređenju, Indija je federalna republika koja se sastoji se od 28 saveznih država i 6 saveznih teritorija dok glavni grad New Delhi ima poseban status. Sistem kasta u Indiji je odraz definirane društvene hijerarhije. Drevni indijski izvori navode podjelu društva na četiri glavne kategorije: brahmani (svećenici), kšatrije (ratnici), vajšije (poljoprivrednici, trgovci, obrtnici) i šudre (robovi, radnici). Službeno je sistem kasta u Indiji ilegalan, ali je i dalje prisutan, posebice u ruralnim područjima. Indijska vlada ulaže znantne napore da umani važnost kasti. U gradovima su kaste sve rjeđe zbog ekonomski razvijene sredine i heterogenog društva.

Gospodarskim reformama, obrazovanjem i ekonomskim napretkom se isto želi postići i na selu. Indija je dugi niz godina bila britanska kolonija da bi 1947. godine stekla nezavisnost, od tada je započeo njezin ekonomski razvitak da bi zadnjih godina Indija postala dvanaesta najveća ekonomska sila u svijetu (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3454.htm>, preuzeto 11.08.2011).

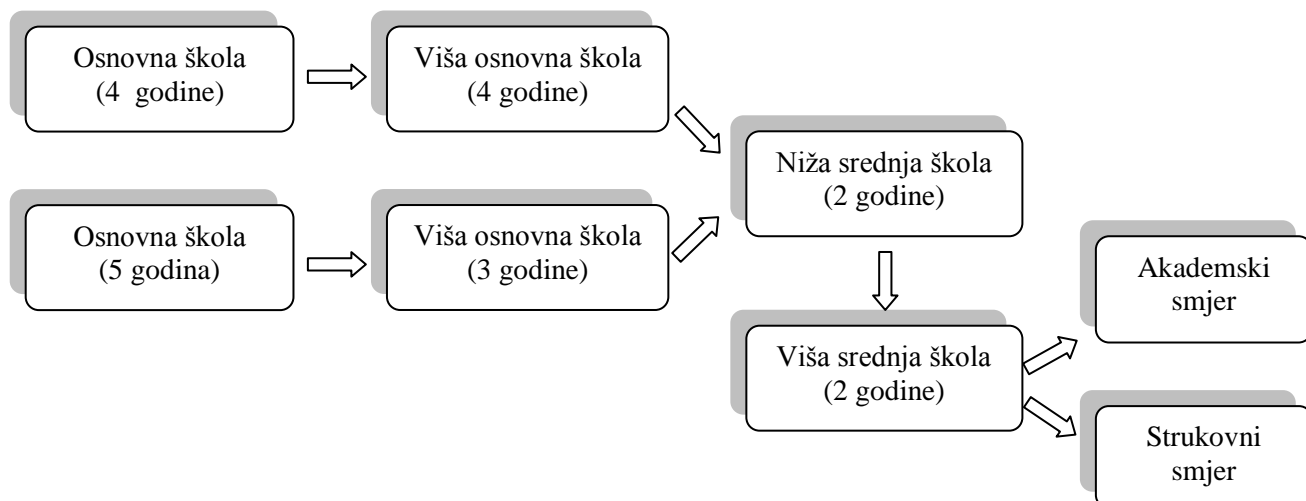
3.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Indiji

Obrazovanje u Indiji je pod odgovornošću državne vlade, a prava na obrazovanje su sadržana unutar ustava Republike Indije. Opća struktura obrazovanja je prihvaćena u svim savezним državama. Osnovna škola traje osam godina te je ujedno i jedini obvezni dio školovanja. Upisuje se sa šest navršenih godina, a završava s četrnaest. Dijeli se na osnovnu i višu osnovnu školu. Podjela osnovne škole ovisi o pojedinim državama pa u nekima osnovna škola traje pet godina s tri godine više osnovne, dok je u nekim državama podijeljena na četiri godine osnovne i četiri godine više osnovne škole.

Srednja škola traje četiri godine i podijeljena je na nižu i višu. Obje traju po dvije godine. Na prijelazu iz niže u višu srednju školu učenici mogu birati smjer koji žele upisati, akademski ili strukovni. Akademski smjer se orijentira na humanističke znanosti, znanost i poduzetništvo te priprema za daljnje obrazovanje. Strukovni smjer priprema učenike za tržište rada. Neka od zanimanja koja strukovna škola omogućuje su stenograf, operator računala, električar, vodoinstalater, krojač, frizer, itd. (Govinda, Bandyopadhyay, 2008).

Predmeti su vrlo slični u osnovnoj i srednjoj školi. Razlika je što se u srednjoj školi sadržaji produbljuju i proširuju. Predmeti u srednjoj školi su jezici, matematika, društvene znanosti, znanost, zdravlje i tjelesna kultura, umjetnost i rad. Rad se odnosi na ručni rad koji je koristan za zajednicu. Uče se tri jezika, prvi je materinji ili regionalni jezik, drugi je hindu ili engleski jezik, a treći je jedan od modernih indijskih jezika. Znanosti se odnose na sve prirodne znanosti, biologija, fizika, kemija, itd. Društvene znanosti obuhvaćaju povijest, zemljopis i učenje o građanskim pravima. Umjetnost se odnosi na likovnu i glazbenu kulturu te dramske aktivnosti. Što se tiče zdravlja i tjelesne kulture, zanimljivo je da Indijci ne stavljaju naglasak samo na fizičko, već i na emocionalno zdravlje. Posebno mjesto ovdje zauzima joga jer naglašava cjelovito razvijanje osobe, tijela i duha, a u ponudi je kao izborni predmet (National council of educational research and training, 1999).

Dijagram 3: Prikaz osnovnog i srednjeg obrazovanja u Indiji

4.1. Izrael

Prema podacima iz 2010. godine, Izrael je imao 7,59 milijuna stanovnika. Najveći dio od ukupnoga broja stanovnika pripada Židovima (76,2%), slijede Arapi (19,5%) i ostali (4,3%). Iako se 76% stanovnika smatra Židovima, dio njih ne živi prema ortodoksnim židovskim zakonima. Približno jedan milijun imigranata se 1989. doselio u Izrael, a kasnije je uslijedio još jedan val useljavanja. Upravo ti useljenici čine 32,9% Izraelaca koji su rođeni izvan Izraela. Tri glavne grupe Židova su Aškenazi koji potječu iz zapadnih, središnjih i istočnih dijelova Europe, Sefardi koji dolaze iz Španjolske, Portugala, itd., te Orijentalni Židovi koji potječu iz nekadašnjih židovskih zajednica. Najzastupljenije religije su judaizam, islam i kršćanstvo. Službeni jezici su hebrejski i arapski. Izrael je parlamentarna demokratska država koja je svoju neovisnost stekla 1948. godine. Izrael nema donešen ustav, ali prema deklaraciji o neovisnosti iz 1948. godine, ustav nadoknađuju odluke parlamenta (Knesset) te izraelski građanski zakonik. Zakonodavnu vlast ima jednodomni parlament, Knesset, kojeg čini 120 zastupnika koji se biraju svake četiri godine. Izrael ima raznoliku i tehnološki naprednu ekonomiju. Svjetski je lider u razvoju softwera i poznato turističko odredište. Država ima snažnu obvezu prema ekonomskom razvoju. Izraelske tvrtke, pogotovo u području visoke tehnologije, zauzimaju mjesta na vrhu svjetske ekonomije. Zbog ulaganja u tehnologiju i konzervativne politike tijekom krize, Izrael je ostao u vrhu svjetske ekonomije (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3581.htm>, preuzeto 13.08.2011).

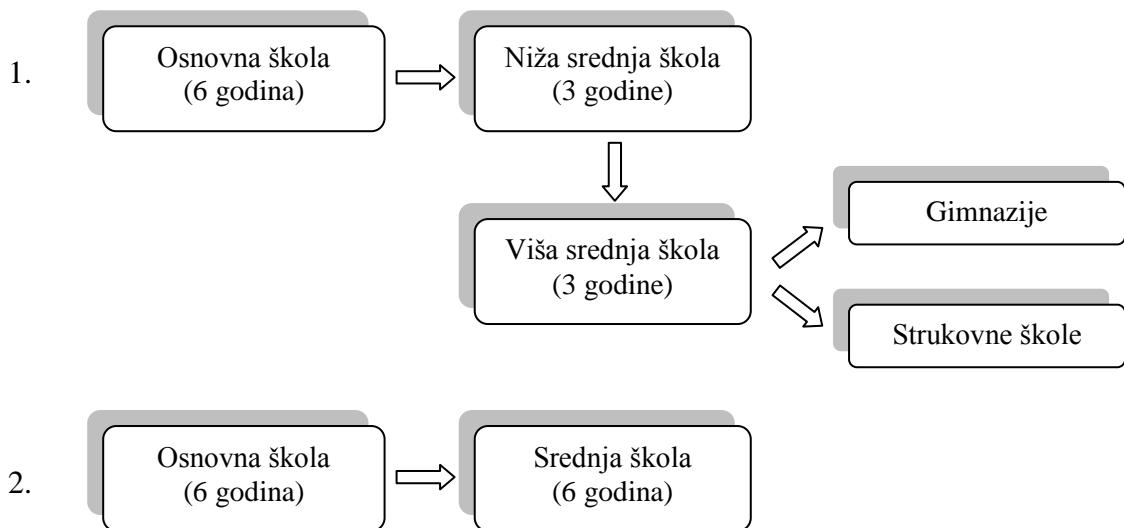
4.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Izraelu

Osnovna škola u Izraelu traje od 6 do 8 godina, ovisno o tome da li je određena škola prešla sa starog školskog sustava gdje osnovna škola traje duže od srednje ili je u pitanju novi sustav gdje osnovna i srednja škola traju svaka po šest godina. Početkom stvaranja izraelske države, postojali su drukčiji pristupi obrazovanju. Jedan pristup se bavio pitanjem koliko će se vremena posvetiti svjetovnim predmetima, a koliko religijskim, a drugi pristup se doticao pitanja kojim jezikom će se predavati u školi. Kao službeni jezik koji se koristi u školama odabran je hebrejski, a pitanje predmeta vezanih uz religiju je riješeno tako što su osnovane državne religijske i privatne religijske škole. Kurikulum osnovnih škola postavlja Ministarstvo obrazovanja i kulture, a obuhvaća uobičajene školske predmete; znanost, matematika, zemljopis, povijest, itd. Prema židovskoj tradiciji, u svim školama postoje predmeti na kojima se proučavaju Biblija i Talmud. Ovim predmetima se više važnosti i školskih sati pridaje u religijskim školama. Hebrejski je glavni jezik u školi, dok se engleski uči kao prvi strani jezik od 5. ili 6. razreda osnovne škole. Postoje predmeti koji se odnose na ručni rad, za dječake je to obrada drveta ili metala, a za djevojčice domaćinstvo, dok je poljoprivreda i za dječake i za djevojčice. Ostali predmeti u školi su društvenog karaktera, trenutačna društvena pitanja, pristojno ponašanje, poštivanje vlasništva, itd. Učenici prolaze kroz obrazovanje kao jedna grupa. Ne postoji miješanje razreda, već učenici ostaju u istoj grupi do kraja školovanja. Konkretni razlog ovome je što su svi Izraelci obvezni ići u vojsku, a vojsku će služiti upravo s kolegama s kojima su bili u školi. Na taj se način osjećaj zajedništva i jednakosti iz škole želi prenijeti i u vojsku. Novi sustav školovanja, gdje osnovna škola traje šest godina, u uporabi je od 1975. godine. U školu se polazi s navršениh pet godina. Nakon šestogodišnje osnovne škole, učenici upisuju nižu srednju školu koja traje tri godine (<http://education.stateuniversity.com/pages/706/Israel-preprimary-primary-education.html>, preuzeto 13.08.2011).

Nakon niže srednje škole slijedi viša srednja škola koja također traje tri godine. Srednje škole u Izraelu su doživjele niz reformi i promjena kako bi došle do današnje strukture. Srednja škola traje sveukupno šest godina te nudi gimnazijski i strukovni program. Gimnazijski program priprema učenike za završni ispit (Bagrut) te za maturu. Učenici koji s uspjehom polože ispit, najvjerojatnije će obrazovanje nastaviti na fakultetu. Strukovne škole obrazuju učenike kako bi postali električari, inženjeri, itd. Nakon što završe školu, učenici dobivaju certifikat, tj. svjedodžbu o završenom školovanju. Ako žele nastaviti obrazovanje na nekoj od visokoškolskih

institucija, onda se moraju podvrgnuti i maturi koja je ujedno uvjet za upis na fakultet. Uz gimnazije i strukovne škole, postoje srednje škole koje traju šest godina i koje objedinjuju program gimnazijskih i strukovnih škola. Nakon što učenici završe ovakvu školu, mogu se dodatno obrazovati za niz poluprofesionalnih karijera (učitelj u osnovnoj školi, njegovanje djece, rad u industriji, itd.) ili mogu upisati studij, a s obzirom da su imali i gimnazijsko obrazovanje, ne moraju polagati maturu za razliku od učenika koji su završili samo strukovnu školu (<http://education.stateuniversity.com/pages/707/Israel-secondaryeducation.html#ixzz1UuYRiCZh>, preuzeto 13.08.2011).

Dijagram 4: Prikaz trajanja izraelskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

5.1. Japan

Japan je otočna država smještena istočno od Azije. Tvori ga nekoliko tisuća otoka od kojih su četiri najveća Hokkaido, Honshu, Shikoku i Kyushu. Oni čine većinu površine Japana. Zbog svoga položaja Japan je često na meti potresa i vulkanskih erupcija. Broj stanovnika se kreće oko 127,08 milijuna. Japanci čine 99% cjelokupnog broja stanovnika, dok preostalih 1% čine Koreanci i Kinezi. Glavna religija jest shinto i ona je specifično japanska religija zasnovana na mitovima i legendama koji potječu iz doba kada su ljudi još uvijek štovali prirodne sile. Danas shintoizam ima perifernu ulogu u životu Japanaca. Od ostalih religija se prakticiraju budizam i u manjoj mjeri kršćanstvo. Službeni jezik jest japanski. Prema državnom uređenju Japan je ustavna parlamentarna monarhija. Ustav je na snagu stupio 1947. godine. Car se smatra simbolom države. Japan je izrazito urbano društvo, ima iste probleme s kojima se susreću i sva

ostala industrijalizirana društva u svijetu, a to su prenapučeni gradovi, zagašen promet, onečišćen zrak i porast delikvencije. Japansko industrijalizirano i slobodno tržišno gospodarstvo je treće po veličini u svijetu. Japanska industrija se i dalje razvija te je sve konkurentnija na svjetskom tržištu (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/4142.htm>, preuzeto 19.08.2011).

5.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Japanu

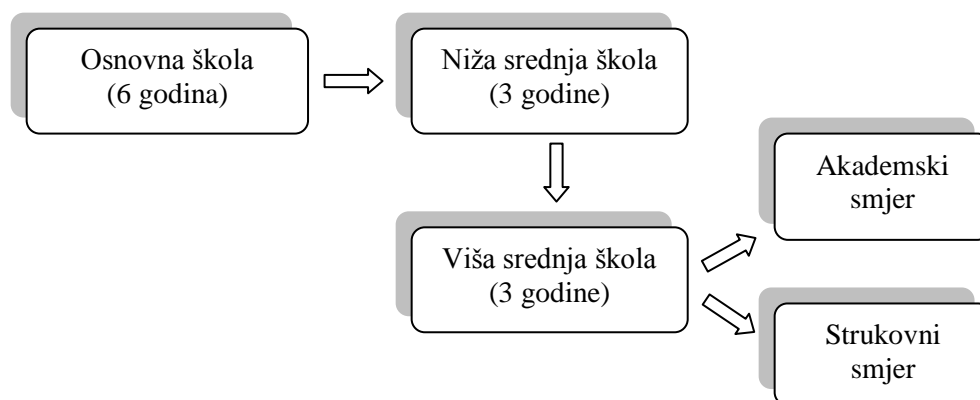
Učenici se u školu upisuju sa šest godina i ovaj događaj se smatra vrlo važnim u životu djeteta. Obrazovanje je obvezno i besplatno za svu djecu sve do devetoga razreda. Smatra se da trud i samodisciplina određuju uspjeh, a da se navika učenja i pristojno ponašanje mogu savladati tijekom školovanja. Više od 99% djece pohađa osnovnu školu. U Japanu jedan razredni odjel može imati do trideset učenika. Učenici se formiraju u manje radne grupe kako bi postizali bolje rezultate u učenju i kako bi se održala disciplina. U školi postoje i specijalne aktivnosti koje pripremaju za školske aktivnosti i ceremonije koje jačaju karakter i ističu važnost grupnog rada te suradnju. Obvezni predmeti u školi su japanski jezik, društveni predmeti, aritmetika i znanost. Ostali predmeti su umjetnost, obrtništvo, glazbeni, domaćinstvo, tjelesna kultura i učenje moralu. Od predmeta je najviše naglašen japanski jezik jer je kompliciran i njegovu se učenju treba pristupiti u ranoj dobi. Osnovna škola traje šest godina, a zatim slijedi niža srednja škola u trajanju od tri godine. Osnovna i niža srednja škola zajedno čine obvezni dio školovanja u Japanu (Dolan, Worden, 1994).

Niža srednja škola se odnosi na razdoblje od 12. do 15. godine starosti. U Japanu učenici ostaju u jednom razredu, dok su učitelji ti koji moraju seliti iz učionice u učionicu. Kurikulum obuhvaća četiri glavne grupe predmeta: obvezni predmeti, izborni predmeti, moralna edukacija i izvannastavne aktivnosti. Obvezne predmete čine: japanski jezik, društveni predmeti, matematika, znanost, glazbeni, lijepe umjetnosti, zdravlje i tjelesne aktivnosti te obrtništvo i domaćinstvo. Izborne predmete čine strani jezik i ostali predmeti koji se nadovezuju na obvezne predmete. Učenici najčešće odabiru engleski jezik kao izborni predmet. Jednom tjedno učenici imaju sat moralne edukacije. Izvannastavne aktivnosti obuhvaćaju sportove, razne klubove, ceremonije, priredbe, glazbene događaje, školske izlete, itd.

Nakon niže srednje škole slijedi viša srednja škola koja nije obvezna i traje tri godine. Više od 95% učenika nakon završetka niže srednje škole, nastavlja svoje obrazovanje u višoj srednjoj školi. Upis u višu srednju školu ovisi o rezultatima testova. Konkurencija za upis u

najbolje škole je vrlo jaka pa mnogi učenici pohađaju večernje škole (yobiko) u nadi da će postići bolje rezultate na prijemnim ispitima. S obzirom da u isto vrijeme idu u redovnu i večernju školu, učenicima ostaje vrlo malo slobodnog vremena. Više srednje škole imaju dva smjera. Akademski smjer priprema učenike za upis na fakultet. Razlika između niže srednje škole i akademskog smjera više srednje škole je mala jer su obvezni predmeti isti, a izvanškolske aktivnosti vrlo slične. Rutina strukovne škole, koja čini drugi smjer više srednje škole, je drukčija u odnosu na akademski smjer. Učenici uz školu imaju i posao sa skraćenim radnim vremenom, a nakon završetka školovanja imaju mogućnost dobivanja stalnog zaposlenja. Kako bi nadopunili obrazovanje usvojeno redovnim školovanjem, učenici pored večernje upisuju još jednu vrstu škole (juku) koja nudi dva programa. Jedan program nudi učenje kaligrafije, sviranje piana, itd., dok je drugi program vezan uz akademski smjer više srednje škole. Slično večernjim školama, ovaj program pomaže pri upisima u srednju školu ili fakultet. Sudeći prema svemu navedenome, Japan uz službeni obrazovni sustav ima i jedan dodatni koji čine yobiko i juku škole koje pomažu učenicima pri upisima i nadopunjavaju znanje stječeno redovnim školovanjem (<http://education.stateuniversity.com/pages/740/Japan-secondary-education.html>, preuzeto 19.08.2011).

Dijagram 5: Prikaz trajanja japanskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

6.1. Kanada

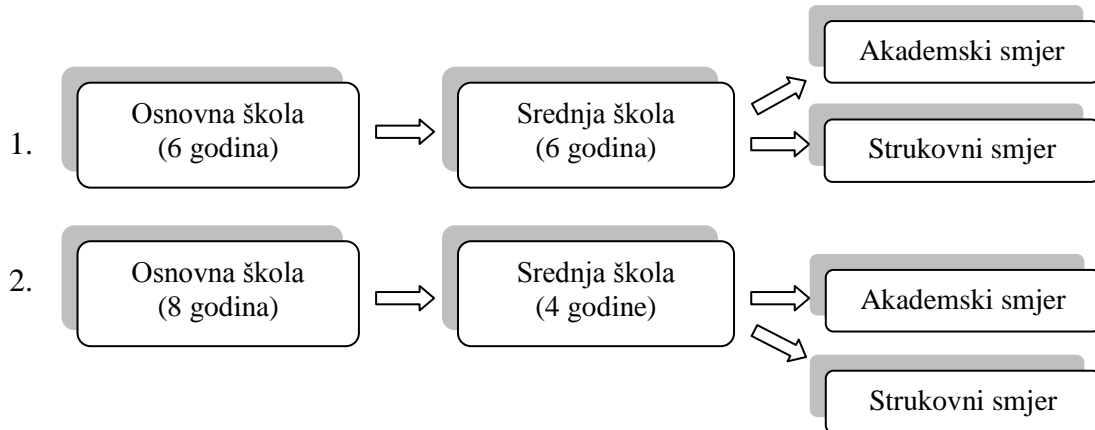
Kanada se nalazi na sjeveru sjevernoameričkoga kontinenta. Na jugu graniči sa Sjedinjenim Američkim Državama. Kanadska populacija se kreće oko 33,7 milijuna stanovnika. Stanovništvo je raznoliko i većinu čine Britanci/Irci, slijede Francuzi i ostali Europljani, a velik postotak zauzima i etnička skupina koju čini mješavina Britanaca/Iraca, Francuza i drugih Europljana. Većina stanovnika pripada kršćanskoj vjeroispovijesti, slijede protestanti i muslimani, a od ostalih konfesija s manjim brojem sljedbenika prisutni su judaizam, budizam,

hinduizam, itd. Službeni jezici u Kanadi su engleski i francuski. Engleski govori 57,8% stanovnika, francuski 22,1%, a ostalim jezicima se služi 20,1% stanovnika. Kanada je uređena kao parlamentarna demokracija i ustavna monarhija s kraljicom Elizabetom II. kao monarhom. Kraljica ima izvršnu vlast te postavlja guvernera koji predstavlja Kanadu. Kanada se dijeli na deset provincija i tri teritorija. Provincije su Alberta, Britanska Kolumbija, Manitoba, Novi Brunswick, Newfoundland, Labrador, Nova Scotia, Ontario, Otok Princa Edwarda, Quebec i Saskatchewan, a teritoriji Sjeverozapadni teritorij, Teritorij Nunavut i Teritorij Yukon. Provincije i teritoriji imaju određeni stupanj slobode, međutim teži se usklađivanju i jednakosti među provincijama i na polju obrazovanja (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2089.htm>, preuzeto 23.08.2011).

6.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Kanadi

U Kanadi ne postoji zajedničko ministarstvo ili integrirani nacionalni sustav obrazovanja. Svaka provincija u Kanadi ima slobodu i odgovorna je za organizaciju obrazovanja na svome teritoriju. U provincijama je struktura obrazovanja vrlo slična, a razlike se nalaze u kurikulumu, ocjenjivanju i sadržajima predmeta s obzirom na povijesnu, geografsku i kulturnu specifičnost svake provincije. Razdoblje polaska u osnovnu školu razlikuje se u pojedinim provincijama, iako se u većini u školu kreće sa šest navršenih godina, a obvezni se dio školovanja završava sa šesnaest. U većini provincija osnovna škola traje od 6 do 8 godina. Približno 98% učenika koji završe osnovnu školu, nastavlja svoje obrazovanje. Predmeti koji se uče u osnovnoj školi su jezici, matematika, društveni predmeti, znanost, zdravlje i tjelesna kultura te uvod u umjetnost. Posebna pozornost pridaje se pismenosti jer su testovi pokazali da je došlo do njezina pada, posebice u dječaka. Ovisno o provinciji, srednja škola zauzima zadnjih 4 – 6 godina obveznoga dijela obrazovanja. Učenici mogu birati između dva smjera srednjoškolskoga obrazovanja. Akademski smjer priprema učenike za upis na fakultet dok ih strukovni smjer priprema za ulazak u svijet rada. U početnim godinama srednjoškolskoga obrazovanja učenici imaju obvezne predmete s opcijom da mogu birati i izborne predmete. Opseg izbornih predmeta se kasnije povećava kako bi se učenici specijalizirali za polja koja ih zanimaju i koja će im jednoga dana pomoći u poslu ili pri upisu na fakultet. Diplomom srednje škole učenici dobivaju nakon što polože određeni broj obveznih i izbornih predmeta. Obvezno obrazovanje je besplatno za sve Kanađane (<http://www.cmec.ca/pages/canadawide.aspx#03>, preuzeto 23.08.2011).

Dijagram 6: Prikaz trajanja kanadskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

7.1. Kina

Narodna Republika Kina osnovana je 1949. godine. Približno broji 1,3 milijarde stanovnika. Multi religijska je zemlja. Tri vodeće religije su budizam, taoizam i islam, zatim slijede katolicizam i protestantizam. Nacionalni jezik jest mandarinski. Kina se sastoji od provincija, autonomnih regija, municipalija i dvije specijalne administrativne regije. Najpoznatija je Hong Kong. Kina je jedna od najstarijih civilizacija na svijetu čija je kultura bogata povijesnim artefaktima i nalazištima. Poznata je po vrijednim dostignućima kao što su izum kompasa, papira, baruta, itd. Dugi niz godina vodila je zatvorenu politiku, ali se u zadnje vrijeme sve više okreće prema ostatku svijeta i postaje jedna od vodećih svjetskih gospodarskih sila (<http://www.chinatoday.com/general/a.htm>, preuzeto 29.07.2011).

Kina je specifična po tome što je jedna od rijetkih zemalja u svijetu gdje još vlada socijalizam. Komunistička stranka je jedina stranka na vlasti i vođa je kineskog naroda.

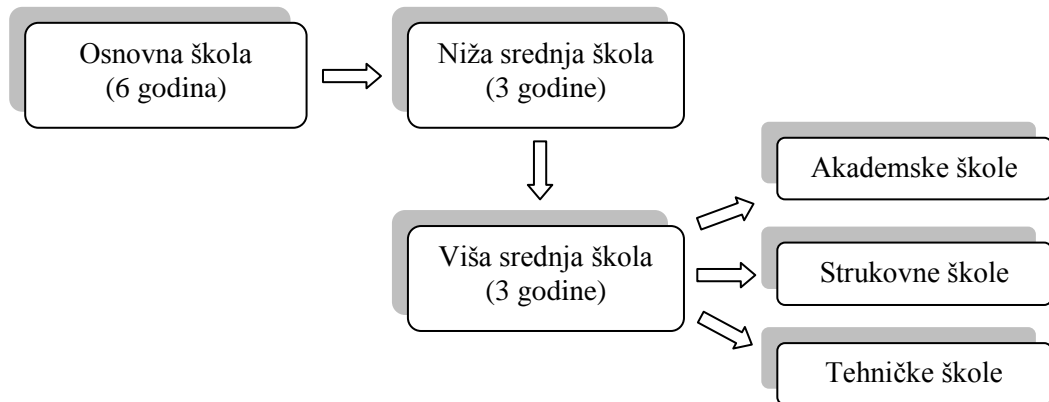
7.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Kini

Osnovno i srednje obrazovanje traje sveukupno dvanaest godina. Podijeljeno je na osnovnu, nižu i višu srednju školu. Osnovno obrazovanje traje šest godina, a niža i viša srednja svaka tri godine. U Kini su obvezne osnovna i niža srednja škola. Zakon o obveznom obrazovanju Narodne Republike Kine donešen je 1987. godine i od tada je zabilježen značajan napredak u razvoju školstva. Prema statistikama iz 2002. godine, 98,58% djece je pohađalo osnovnu školu, a 97,02% ih je nastavilo školovanje u nižim srednjim školama. U urbanim područjima velikih gradova i ekonomski razvijenim obalnim dijelovima Kine obrazovanje je

puno razvijenije. Kineska vlada ulaže znatne napore kako bi pospješila obrazovanje u ruralnim i siromašnim područjima Kine i na taj način oživjela lokalnu ekonomiju te poboljšala kvalitetu života. Predmeti u osnovnim školama su podijeljeni u dvije kategorije; državno – uređeni i lokalno – uređeni predmeti. Državno – uređeni predmeti su oni za koje država smatra da je njihovo znanje potrebno na nacionalnoj razini, dok lokalno – uređene predmete određuju provincijalne vlasti u sklopu svojih interesa. Primjerice, ukoliko je u određenoj provinciji glavni čimbenik poljoprivreda, neki predmeti će se orijentirati prema poljoprivredi. Učenici su dužni nakon svakog polugodišta ili završetka školske godine polagati ispite koji služe kao provjera znanja. U osnovnoj školi se polažu ispiti iz kineskog jezika i matematike (<http://www.chinaeducer.com/en/cedu/psedu.php>, preuzeto 29.07.2011).

Osnovni predmeti u srednjoj školi su kineski jezik, matematika i engleski. Svaki od njih se uči kroz cijelo srednjoškolsko obrazovanje, a zajedno obuhvaćaju više od 50% cjelokupne satnice. Jedan od važnijih predmeta su političke studije koje obuhvaćaju predavanja iz političke ideologije i morala, povijest socijalnog razvitka, filozofiju politike, političku ekonomiju, itd. Ostali predmeti koje učenici slušaju su: fizika, kemija, biologija, zemljopis, povijest, informatika i tjelesna kultura. Postoje tri vrste viših srednjih škola: akademske škole koje pripremaju učenike za visokoškolsko obrazovanje te strukovne i tehničke škole koje pripremaju za zapošljavanje. Strukovne škole pripremaju učenike za rad u poljoprivredi, ekonomiji, strojarstvu, šumarstvu, medicini, itd. Manje prestižne od strukovnih škola su tehničke škole koje obučavaju za rad s čelikom, tekstilom i naftom. Iako su tehničke škole potcijenjene u odnosu na strukovne, njihova prednost je što surađuju s raznim tvrtkama i industrijama tako da učenici dobivaju zaposlenje odmah po završetku srednje škole. U srednjim školama postoje dvije vrste ispita: ispit na čijim se rezultatima temelji upis na fakultet (o njemu će više riječi biti kasnije kada se bude govorilo o visokom obrazovanju) te državna matura. Svaki učenik mora položiti ispit koji propituje znanje iz kineskog jezika, matematike, stranog jezika, fizike, kemije, političkih studija, povijesti, zemljopisa, informatike i biologije kako bi završio srednju školu. Svi učenici ispit polažu u isto vrijeme (<http://education.stateuniversity.com/pages/273/China-secondary-education.html>, preuzeto 29.07.2011).

Dijagram 7: Prikaz trajanja kineskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

8.1. Rusija

Službeno ime glasi Ruska Federacija. Nalazi se na istoku Europe i sjeveru Azije te je teritorijalno najveća država na svijetu. Većina teritorija je slabo naseljena i zato Rusija po brojnosti zauzima tek osmo mjesto s 139,4 milijuna stanovnika. Najveći broj stanovnika pripada Rusima (79,8%), slijede Tataři (3,8%), Ukrajinici (2%) i ostali (14,4%). Rusko stanovništvo potječe od preko stotinu etničkih grupa. U Rusiji postoji nekoliko vjeroispovijesti od kojih se najviše ističu ruska ortodokсна religija, islam, judaizam, katolicizam, protestantizam, budizam i dr. Službeni jezik je ruski, ali postoji više od 140 različitih jezika i dijalekata. Rusija je federativna republika čiju strukturu čine 83 federalna subjekta: 21 republika, 9 krajeva, 46 oblasti, 2 federalna grada (glavni grad Moskva i Sankt Petersburg), 1 autonomna oblast te 4 autonomna okruga. Zakonodavnu vlast u Rusiji ima federalna skupština, dok izvršnu dijele predsjednik te vlada na čelu s premijerom. Ruska ekonomija se oporavila nakon prijelaska s planske privrede na slobodno tržišno gospodarstvo. Razvila je velike kapacitete za proizvodnju i izvoz. Danas je treća na svijetu po izvozu metala. Rusija je jedna od najindustrijaliziranih država u usporedbi s republikama nekadašnjega SSSR – a. Obrazovni sustav Rusije je polučio rezultate dajući skoro stopostotnu pismenost. Naglasak se stavlja na znanost, tehnologiju i obrazovanje što rezultira visokim rezultatima na polju matematike, znanosti općenito, te na polju avijacije i istraživanja svemira (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3183.htm>, preuzeto 26.08.2011).

8.2. Osnovno i srednje obrazovanje u Rusiji

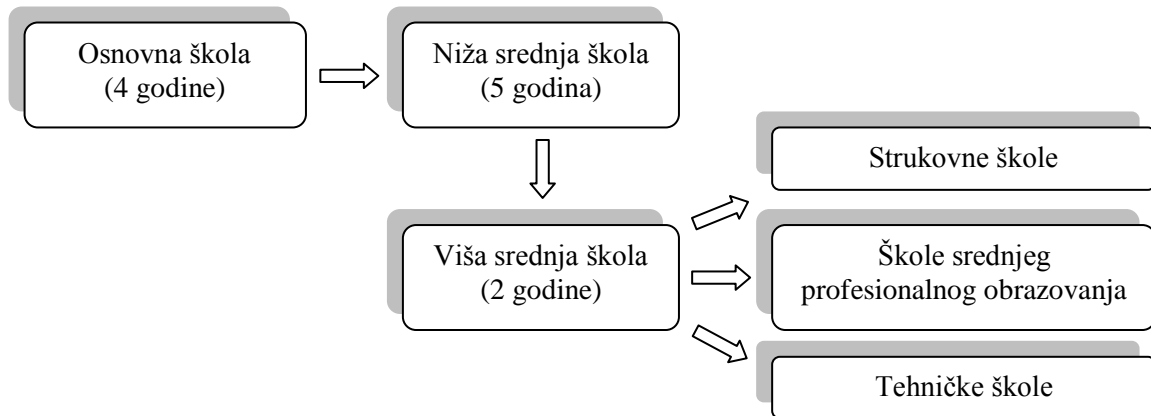
U Rusiji obrazovanje počinje sa 6 – 7 godina starosti. Dijeli se na tri faze: osnovna škola, niža srednja škola i viša srednja škola. Osnovna škola traje četiri godine, niža srednja škola traje pet godina, a viša srednja škola traje dvije godine. Obvezni dio obrazovanja obuhvaća osnovnu i nižu srednju školu, a u budućnosti se obvezno školovanje planira produžiti i na višu srednju školu. Taj proces je već započeo u pojedinim dijelovima Rusije, primjerice u Moskvi. Postoje četiri vrste škola u Rusiji: opće škole, opće škole s pojačanim programom, gimnazije i liceji. Kao što i samo ime kaže, opće škole nisu usko specijalizirane i nude opće obrazovanje. Oko 80% svih škola pripada općim školama. Opće škole s pojačanim programom čine oko 15% svih škola u Rusiji i nude specijalizaciju iz određenih polja kao što su glazba, sport ili jezici. Gimnazije i liceji obuhvaćaju 5% škola. Gimnazije se koncentriraju na predmete iz društvenih znanosti, dok liceji naglasak stavljaju na predmete iz prirodnih znanosti. Učenici mogu steći specijalizaciju iz određenih predmeta. Na taj način stječu naprednu razinu obrazovanja iz toga predmeta, dok se ostali predmeti uče na uobičajenoj razini.

U ruskom srednjem školstvu postoje strukovne, tehničke i škole srednjeg profesionalnog obrazovanja. Učenici ih mogu upisati nakon što završe obvezni dio školovanja. Strukovna škola je orijentirana prema obrazovanju učenika za određenu profesiju. Škole srednjeg profesionalnog obrazovanja obučavaju učenike kako bi postali tehničari, računovođe, učitelji u osnovnim školama, medicinsko osoblje, itd. Većina učenika (oko dvije trećine) nakon obveznog dijela školovanja upisuje upravo ovaj smjer čijim se završetkom školovanje može nastaviti na institucijama visokog obrazovanja (Vainio, 2009).

Nastavni plan osnovnih škola u Rusiji obuhvaća ruski jezik i književnost, strani jezik, matematiku, prirodne studije, tehnologiju, glazbu i umjetnost te sport. Niža srednja škola nudi povećan opseg predmeta: ruski jezik i književnost, strani jezik, matematika, informatika, povijest, sociologija, geografija, prirodne studije, fizika, kemija, biologija, glazba i umjetnost, tehnologija, nauke o građanskim pravima i tjelesna kultura. Viša srednja škola nudi iste predmete uz dodatak nekoliko specijaliziranih predmeta kao što su ekonomija ili pravo. Nakon 11 godina školovanja slijedi ispit iz dva obvezna i tri izborna predmeta. Učenici dobivaju diplomu koja prikazuje popis svih predmeta i ocjena. U strukovnim školama učenici imaju teorijske i praktične predmete. Programi svih strukovnih škola uključuju društvene predmete, poslovno upravljanje, pravo, ruski jezik, matematiku i informatiku. Ostali predmeti vezani su uz profesionalnu orijentaciju koja se može odabrati iz polja tehnologije, agronomije, ekonomije,

održavanja, poučavanja, itd. Prilikom završetka stručnog školovanja, učenici dobivaju diplomu i profesionalnu titulu. Diploma sadrži popis predmeta te ocjene (Nordic Recognition Network, 2005).

Dijagram 8: Prikaz trajanja ruskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

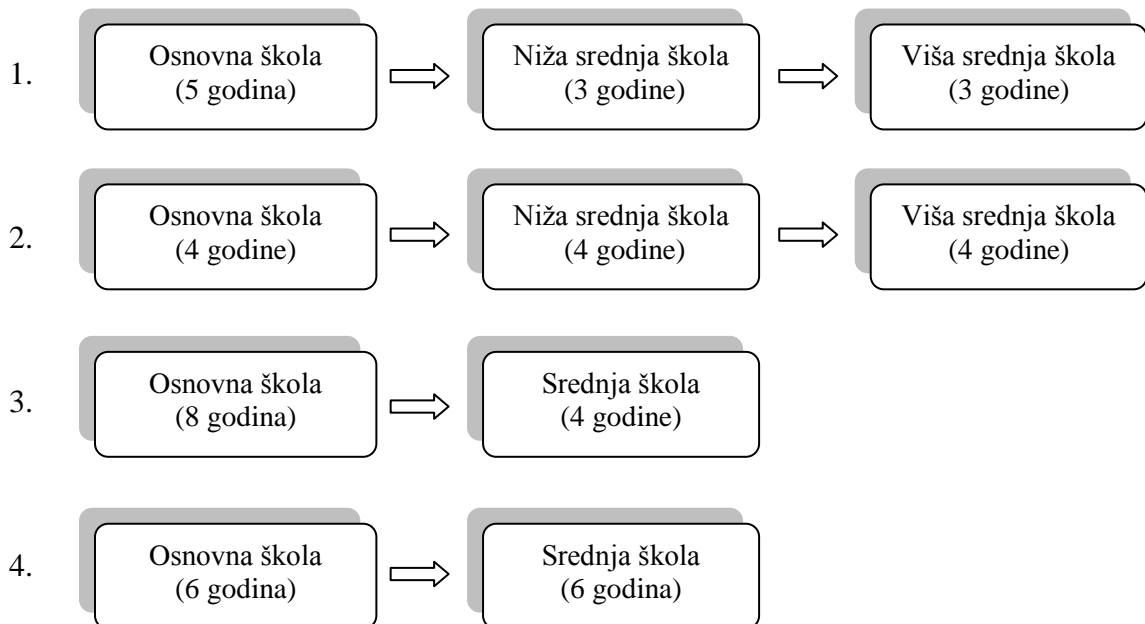
9.1. Sjedinjene Američke Države

SAD se nalazi u Sjevernoj Americi, smješten je između Meksika na jugu i Kanade na sjeveru. Teritorijalno je treća država po veličini na svijetu nakon Rusije i Kanade. Prema podacima iz 2011. godine, SAD ima 313,2 milijuna stanovnika. Većina stanovnika (82%) živi u gradovima. Stanovništvo je vrlo raznoliko jer je američko društvo mješavina različitih kultura koje su na američki kontinent donijeli useljenici iz cijeloga svijeta. Iako prevladava bjelačko stanovništvo, velik udio imaju afroamerikanci i azijati. Najzastupljenije religije u SAD – u su protestantizam i katolicizam, slijede mormonska crkva, judaizam, itd. Službeni jezik je engleski, a govori ga 82,1% stanovništva. Drugi jezik koji je najčešće u uporabi jest španjolski. Sjedinjene Američke Države su savezna republika koja se sastoji od 50 država i u kojoj vlada snažna demokratska tradicija još od vremena osnivanja države 1776. godine. SAD ima najveću i tehnološki najnapredniju ekonomiju na svijetu. Temelj gospodarstva jest slobodno tržište (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html#top>, preuzeto 07.09 2011).

9.2. Osnovno i srednje obrazovanje u SAD – u

Djeca u školu polaze sa šest godina. Svake godine se u osnovnu školu upisuje preko 3,7 milijuna djece. Formalno školovanje traje 12 godina. Ovisno o saveznoj državi, osnovna škola ima različito trajanje. Nakon ovoga stadija slijedi srednja škola koja se dijeli na nižu i višu i njeno sveukupno trajanje ovisi o kojoj se saveznoj državi radi. Ukoliko osnovna škola traje četiri godine, niža i viša srednja će trajati svaka četiri godine. Ako osnovna škola traje pet godina, niža i viša srednja će trajati po tri godine i sl. Obvezno školovanje prema zakonu završava u razdoblju od 16. do 18. godine što ovisi o savezним državama. O školstvu se ne odlučuje na nacionalnoj razini, već zakone vezane uz školstvo donosi svaka savezna država zasebno. Svaka država određuje svoj kurikulum na osnovu onoga što se smatra bitnim znanjem kojim učenici moraju ovladati. Obvezni predmeti su engleski jezik, povijest, društveni predmeti, matematika, znanost, umjetnost, strani jezik, informatika, itd. Većina država je još početkom devedesetih godina donijela odluku o akademskom standardu, tj. o sadržaju koji bi učenici morali savladati tijekom školovanja (U.S. Department of education, 2003).

Dijagram 9: Prikaz trajanja američkog osnovnog i srednjeg obrazovanja

2. Metodologija istraživanja

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja su visokoškolski obrazovni sustavi u odabranim razvijenim zemljama svijeta (Australija, Finska, Indija, Izrael, Japan, Kanada, Kina, Rusija, SAD). Unutar odabranih visokoškolskih sustava odabrana su četiri elementa koja će biti predmet istraživanja:

- struktura studija: obuhvaća vrste visokoškolskih obrazovnih institucija, trajanje studija te podjelu na akademske stupnjeve
- uvjeti upisa: uvjeti koje kandidat mora ispunjavati kako bi se upisao u određeni program visokoškolskoga obrazovanja
- troškovi upisa: visina troškova koje studenti moraju platiti pri upisu na studij
- studentski zajmovi: financijska pomoć studentima pri plaćanju troškova studiranja.

2.2. Cilj istraživanja

Istraživanjem se žele prikazati sličnosti i razlike u odabranim obrazovnim sustavima, odnosno u pojedinim elementima visokoškolskoga obrazovanja (struktura studija, uvjeti upisa, troškovi upisa, studentski zajmovi) te njihove specifičnosti.

2.3. Istraživačka pitanja

Kako bi se pobliže odredio cilj istraživanja potrebno je postaviti istraživačka pitanja koja će jasno i precizno definirati što se istražuje.

Pitanja su slijedeća:

1. Postoji li razlika između strukutra studija u odabranim zemljama?
2. Razlikuju li se uvjeti upisa u visokoškolske obrazovne institucije?
3. Koliki su troškovi upisa na studij?
4. Postoje li u odabranim zemljama studentski zajmovi?

2.4. Postupci i instrumenti

Postupkom proučavanja pedagoške dokumentacije dolazi se do spoznaje o temi. Istraživanje započinje prikupljanjem literature, slijedi čitanje i proučavanje, a zatim analiza i interpretacija. Prilikom obrade podataka koristi se kvalitativna analiza kojom se određuju kvalitativna svojstva pojava. Komparativnom analizom se dolazi do odgovora na postavljena istraživačka pitanja.

3. Empirijski dio

3.1. Visokoškolsko obrazovanje u Australiji

3.1.1. Strukutra studija

Tehničko¹ i sveučilišno obrazovanje čine dva oblika visokoškolskoga obrazovanja u Australiji. Tehničko obrazovanje se odnosi na učenje vještina potrebnih za tržište rada na način da povezuje teoriju koju studenti moraju svladati s konkretnim poslom koji će obavljati. Veliki broj Australaca se umjesto sveučilišnoga studija odlučuje upravo za TAFE koji je prijelazni oblik između srednjoškolskoga i sveučilišnoga obrazovanja. Zanimanja stečena završetkom TAFE – a su stručna i odnose se na rad u tehničkom i uslužnom sektoru (Jongbloed, 2008). To su najčešće zanimanja iz područja građevinarstva, komunikacija, zdravstva, tekstilne industrije, trgovine, turizma i hotelijerstva, računalstva, itd. (Santiago, Tremblay, Basri i Arnal, 2008).

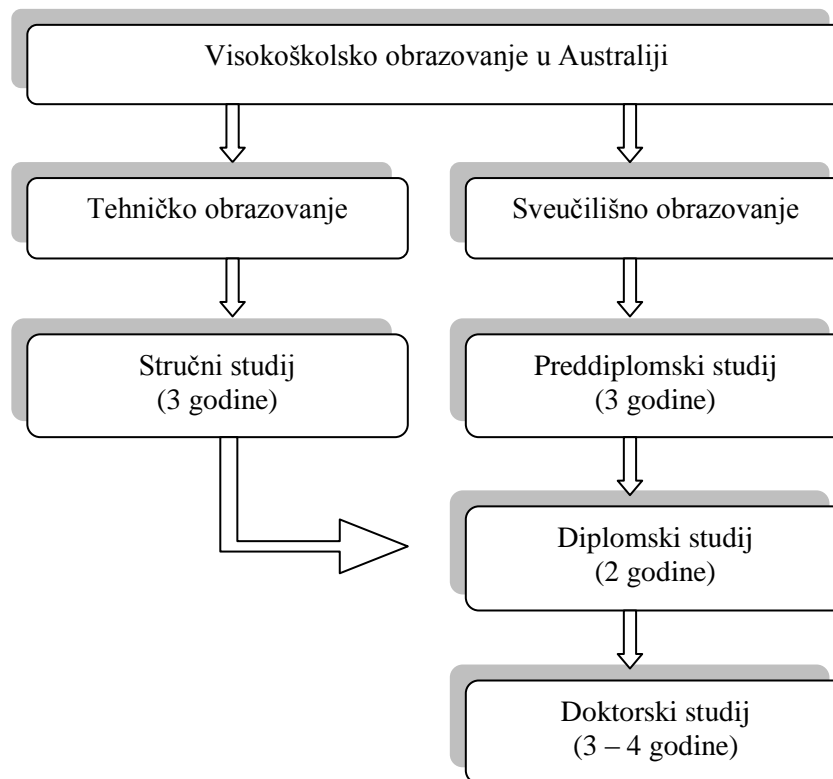
Australska sveučilišta nude niz opsežnih programa koje je moguće studirati. Završetkom studija studenti su kvalificirani za rad u arhitekturi, stomatologiji, strojarstvu, pravu, medicini, veterinarstvu ili se mogu baviti socijalnim radom, itd. Mnoga sveučilišta nude stručne programe na polju poduzetništva, menadžmenta, dizajna, hotelijerstva i turizma. Ovi stručni programi su vrlo slični onima koje pružaju institucije tehničkoga i daljnjega obrazovanja (TAFE), a nazivaju se i strukovno – orijentiranim programima.

Što se trajanja studija tiče, ono se razlikuje ovisno o odabranom smjeru i tipu diplome kojem se teži. Najkraći studij traje jednu do dvije godine, međutim njime se postaje „polu – profesionalac“ kojemu je omogućeno asistiranje onim stručnjacima koji imaju viši stupanj obrazovanja. Glavni program obuhvaća studij kojim se postiže diploma baccalaureusa ili prvostupnika. On zahtijeva trogodišnje školovanje, a diplome mogu biti iz društvenih i humanističkih znanosti, prirodnih znanosti, ekonomije, itd. Završetkom preddiplomskog studija stječe se pravo na upis jednogodišnjeg stadija temeljenog na proučavanju literature, pisanju radova te na diskutiranju. Studenti imaju priliku pokazati svoje znanje primjenjujući ga u raspravama ili pisanju eseja. Nakon preddiplomskog, studenti mogu upisati dvogodišnji

¹ Technical and Further Education (TAFE)

diplomski studij. Njegova uloga jest poboljšanje već naučenih znanja i vještina kroz istraživanje i temeljitije bavljenje određenom problematikom. Najviša razina obrazovanja jeste doktorski studij koji traje tri do četiri godine. Za njegov uspješan završetak studenti moraju donijeti originalne ideje i novo znanje svojoj struci što obično uključuje istraživanje, eksperimentiranje i temeljitije bavljenje stručnom literaturom (Jongbloed, 2008).

Dijagram 10: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Australiji

3.1.2. Uvjeti upisa

Osnovni uvjet upisa na fakultet jest završena srednja škola. Slijedeći uvjet je rang učenika ili pokazatelj njegova uspjeha. Brigu o prijelazu učenika iz srednje škole na fakultete vode Centri za upise u visokoškolsko obrazovanje (Tertiary Admission Centre) koji se nalaze u svakoj državi u Australiji. Metoda izračunavanja ranga ili pokazatelja uspjeha učenika nije ista u cijeloj Australiji. Potencijalni studenti koji se žele upisati na fakultet dobivaju svoj sveučilišni prijemni indeks koji se izračunava na temelju uspjeha u višoj srednjoj školi. Indeks se koristi radi upisa studenata na određene programe, a može se kretati na ljestvici od 0 do 100. Učenik čiji je indeks 100 bio bi u jedan posto najuspješnijih, dok bi učenik s indeksom 90 bio na dnu deset posto najuspješnijih. Pojedini fakulteti mogu imati i dodatne uvjete pri upisu na specifične programe vrednujući više pojedine predmete iz srednje škole.

Zadaća budućih studenata jeste odabrati fakultet koji žele pohađati. Bodovni prag određenog fakulteta određuje se na temelju popularnosti među studentima i taj fakultet moći će upisati samo najuspješniji učenici s iznimno visokim bodovnim indeksom. Ukoliko netko želi upisati fakultet u drugoj državi u Australiji može to učiniti bez dodatnih ispitivanja ili testiranja. Studenti koji nisu završili višu srednju školu ili koji su prešli dobni prag za upis na fakultet moraju proći dodatna ispitivanja i dokazati da su podobni za studiranje. Umjesto završene više srednje škole neki fakulteti priznaju radno iskustvo uz polaganje prijemnih ispita ili demonstriranja spremnosti, tj. talenta za upis na fakultet (Jongbloed, 2008).

3.1.3. Troškovi upisa

Zakon o potpori visokoga školstva iz 2003. određuje način plaćanja obrazovanja. Upis studenata vlada potpomaže pokrivajući dio školarine dok ostatak plaćaju sami studenti. Vlada će imati veći udio u postotku plaćanju ako se radi o području u kojem ima određeni interes. Primjerice, studij prava donosi znatno manje financija za razliku od humanističkih znanosti, jer se školovanje budućih učitelja smatra posebnom vladinom brigom. Svake godine se vode pregovori između vlade i institucija visokoga obrazovanja koliku će financijsku ulogu imati vlada u određenim područjima.

Do 1997. godine vlada je jednako financirala sve studije, ali su tada studiji podijeljeni na tri cjenovna ranga. Svrstavanjem određenog studija u cjenovni rang je odlučeno u kolikom udjelu će ga vlada financirati. Primjerice, u prvi rang svrstani su studij umjetnosti, društvenih znanosti, humanističkih znanosti, bihevioralnih znanosti, obrazovanja učitelja, itd. za koje su studenti izdvajali manje uplate, a vlada ih je financirala s većim iznosima. Razlozi zašto vlada financira određena zanimanja jesu njihova deficitarnost pa se njihov studij želi učiniti pristupačnijim kako bi privukli što veći broj studenata.

Drugi cjenovni rang predstavlja nešto skuplje studije: matematike, računalstva, arhitekture, prirodnih znanosti, strojarstva, ekonomije, itd. Studiji trećeg ranga su najskuplji, a čine ga studiji: prava, medicine, stomatologije, veterinarstva, itd. Godine 2003. donešena je odluka o maksimalnoj cijeni koju studenti moraju izdvojiti za pojedini studij. Za studije iz prvog

cjenovnog ranga potrebno je izdvojiti maksimalno 4.710,00 AUD², za studije iz drugog ranga 6.709,00 AUD, a za studije iz trećeg ranga potrebno je izdvojiti 7.854,00 AUD.

Postoje i tzv. prioritetna područja koja trebaju privući studente (učiteljski studiji, medicinska njega). Ona su najjeftinija i upravo bi niska cijena studija u odnosu na ostale ponuđene trebala privući studente (Jongbloed, 2008).

S obzirom da su navedene cijene maksimalan iznos pojedinog upisa na studij, one nisu uvijek iste. Ovisno o predmetima koje student odabire unutar svoga studija cijena može biti i manja. Svaki predmet nosi određeni broj bodova i upravo ti bodovi određuju krajnju cijenu upisa na studij. Na isti način određuje se cijena ostalih godina studija (University of Melbourne, 2010).

3.1.4. Studentski zajmovi

S obzirom da studij u Australiji nije besplatan, vlada pokušava stati na kraj svim financijskim barijerama koje bi studentima mogle onemogućiti upis željenog fakulteta. U tu svrhu osmišljen je HECS - HELP³. To je program koji omogućava studentima upis fakulteta u kojem vlada daje zajam studentima i plaća njihovo školovanje. Studenti koji se odluče za ovaj zajam u pravilu samo odgađaju plaćanje školarine i umjesto toga se zadužuju. Zajam, odnosno dug se vraća nakon završetka studija. Dug se počinje naplaćivati kada osobni dohodak premaši minimalni prag koji je država unaprijed odredila. Mnogi učenici se ne odlučuju za nastavak obrazovanja na institucijama visokoga obrazovanja zbog bojazni da jednog dana neće moći vratiti dug (Jongbloed, 2008).

² 1 AUD = 5,64 HRK (HNB, od studenog 2011.)

³ HECS - Higher Education Contribution Scheme, HELP – Higher Education Loan Programme

3.2. Visokoškolsko obrazovanje u Finskoj

3.2.1. Struktura studija

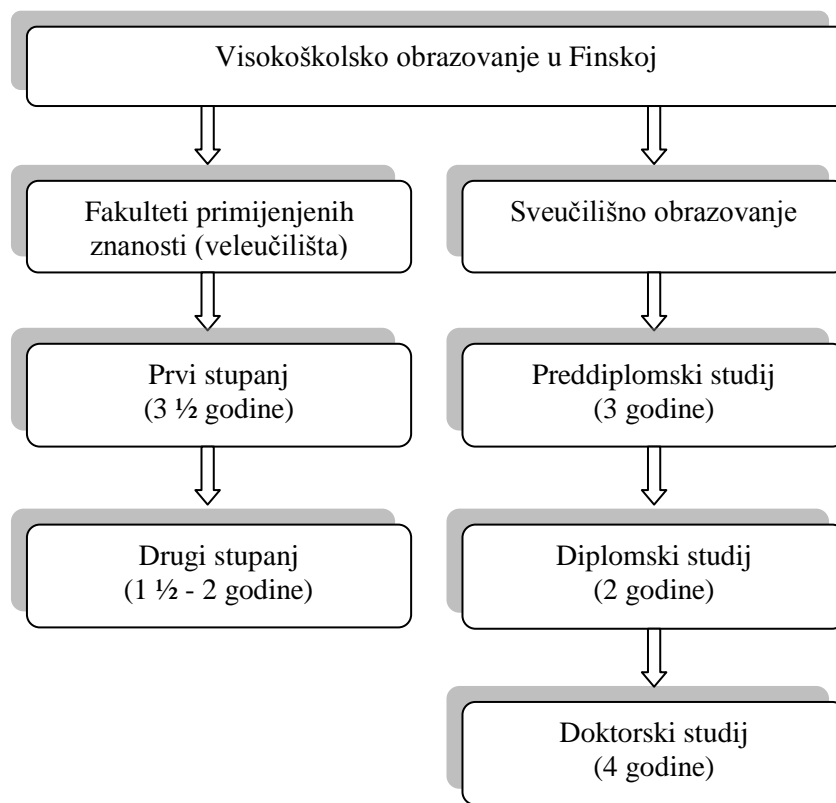
Finsko visoko obrazovanje ima dva paralelna oblika: veleučilišta i sveučilišta. Veleučilišta se još nazivaju fakulteti primijenjenih znanosti ili AMK⁴ institucije. Veleučilišta se orijentiraju na konkretan rad, tj. na stručni dio, dok se sveučilišta koncentriraju na teoretsko i znanstveno istraživanje i obrazovanje. Veleučilišta igraju važnu ulogu u razvoju regije kao pružatelj kvalitetnog visokog obrazovanja i kao glavni elemenat razvitka regionalne ekonomije. Pružaju obrazovanje iz društvenih i prirodnih znanosti, tehnologije, komunikacija, turizma, ugostiteljstva, itd. Obrazovanje na veleučilištima odgovara potrebama tržišta rada pa tako i zahtjevima regije u kojoj je veleučilište smješteno na način da se sadržaj obrazovanja formira prema zahtjevima okoline te se tako postiže razvoj regije.

Sveučilišno visoko obrazovanje koje čine fakulteti tehnologije, poduzetništva, umjetnosti, strojarski fakultet, arhitektura i sl. osigurava obrazovanje zasnovano na istraživanjima i dodjeljuje diplome sve do doktorskog stupnja. Razlika između veleučilišta i sveučilišta je upravo obrazovanje koje se zasniva na znanstvenom istraživanju. Sveučilišta moraju surađivati s ostatkom društva te pokazati učinkovitost svojih istraživanja (Education, Audiovisual & Cultural Executive Agency, 2010).

Godine 2005. uvedena je nova struktura studija. Dotadašnji jednodijelni studij podijeljen je na dva dijela, preddiplomski i diplomski studij, niži i viši stupanj obrazovanja, iza kojeg slijedi najviši stupanj obrazovanja, poslijediplomski ili doktorski studij. Jedna godina studija donosi 60 ECTS bodova. Ukoliko student želi završiti preddiplomski studij, mora skupiti 180 ECTS bodova. Prvi stupanj obrazovanja traje tri godine i njegovim završetkom stječe se titula prvostupnika. Drugi stupanj obrazovanja ili diplomski studij, traje dvije godine i nosi 120 ECTS bodova. Ukoliko student završi ovaj stupanj, postaje magistar struke. Najviši stupanj ili poslijediplomski studij je doktorski studij koji zahtjeva prikupljanje 240 ECTS bodova i traje četiri godine (Vossensteyn, 2008).

⁴ Ammattikorkeakoulu - AMK

Dijagram 11: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Finskoj

3.2.2. Uvjeti upisa

Nakon što učenik završi srednju školu može se prijaviti za visokoškolsko obrazovanje. Kako bi stekao opće uvjete za upis, mora imati svjedodžbu o položenoj maturi. Ukoliko je učenik završio srednju školu, ali nije položio maturu, može upisati veleučilišni ili studij primijenjene znanosti, ali ne i sveučilišni studij. Međutim, ako učenik pokaže iznimno znanje i sposobnosti potrebne za sveučilišni studij, moći će upisati studij iako ne ispunjava kriterije upisa. Fakultet se upisuje na osnovi prijašnjih obrazovnih postignuća, najčešće su to uspjeh na maturi i rezultati prijemnih ispita. Moguće je da se student primi na fakultet samo na osnovi prijemnog ispita. Sveučilišni prijemni ispiti se baziraju na zadanoj literaturi specifičnoj za svaki studijski program. Negdje se prijemni ispiti usklađuju s gradivom viših srednjih škola, ali u većini se slučajeva budući studenti pripremaju iz određene literature koju određuje svaki sveučilišni odjel za svoju struku. Ispit se može sastojati od zaokruživanja ponuđenih odgovora, pisanja eseja ili nekih drugih oblika. Cilj ispita je provjeriti praktičnu primjenu znanja kandidata. Postoje i druge vrste testova kao što su intervju ili audicija. Primjerice, na fakultetima umjetnosti se naglašavaju umjetničke vještine pa ih kandidat mora pokazati na drukčiji način osim uobičajenog prijemnog ispita (Vainio, 2009).

3.2.3. Troškovi upisa

Upisi na fakultete u Finskoj su praktički besplatni. Studenti su samo dužni platiti članarinu svake godine Studentskom savezu. Zauzvrat, studenti imaju jeftiniju prehranu, zdravstvenu skrb i druge socijalne troškove. Cijena članstva u Studentskom savezu ovisi o fakultetu, ali se obično kreće oko 60 – 80 eura⁵. Studenti o svome trošku nabavljaju knjige i materijale potrebne za studij (EACEA, 2010).

3.2.4. Studentski zajmovi

Studenti mogu primati tri vrste različitih zajmova finske vlade: studentsku subvenciju, subvenciju smještaja i vladin zajam. Ukoliko želi dobiti jedan od tri navedena zajma, kandidat mora biti redovan student. Studentska subvencija iznosi 298 € mjesečno. Studenti koji žive sa svojim roditeljima dobivaju manje iznose subvencije, a točan iznos ovisi o dobi studenta. Subvencija smještaja pokriva 80% stanarine, ali samo ako stanarina ne prelazi cijenu od 252 € mjesečno.

Vladin zajam iznosi 300 € mjesečno. Oko 80% studenata prima studentsku subvenciju i subvenciju smještaja, a oko 20% koristi i vladin zajam uz već navedene subvencije. Financijsku pomoć studenti primaju preko studentske iskaznice jer ona omogućava popust na gradski prijevoz i prehranu (Vainio, 2009).

3.3. Visokoškolsko obrazovanje u Indiji

3.3.1. Struktura studija

Različite su vrste institucija visokoga obrazovanja u Indiji. One se razlikuju po administrativnom ili financijskom uređenju. Institucije se razlikuju i prema osnivaču, a mogu biti Republika Indija ili neka od njenih saveznih država. Treća vrsta institucija su tzv. „deem to be“

⁵ 1 EUR = 7,49 HRK (HNB, od studenog 2011.)

sveučilišta koja žele i službeno postati sveučilištima. Postoje još i instituti koji imaju nacionalnu važnost (Agarwal, 2006).

Redovna sveučilišta se osnivaju unutar saveznih republika, a njihov broj i razvoj ovisi o populaciji pojedine države kao i o ekonomskim resursima. Sveučilišta koja osniva Republika Indija su pod njezinom kontrolom te ih Republika financira i nadzire.

Instituti od nacionalne važnosti bave se istraživačkim radom na polju tehnologije. Oni su autonomna tijela, imaju vlastitu strukturu financiranja i svoj kurikulum.

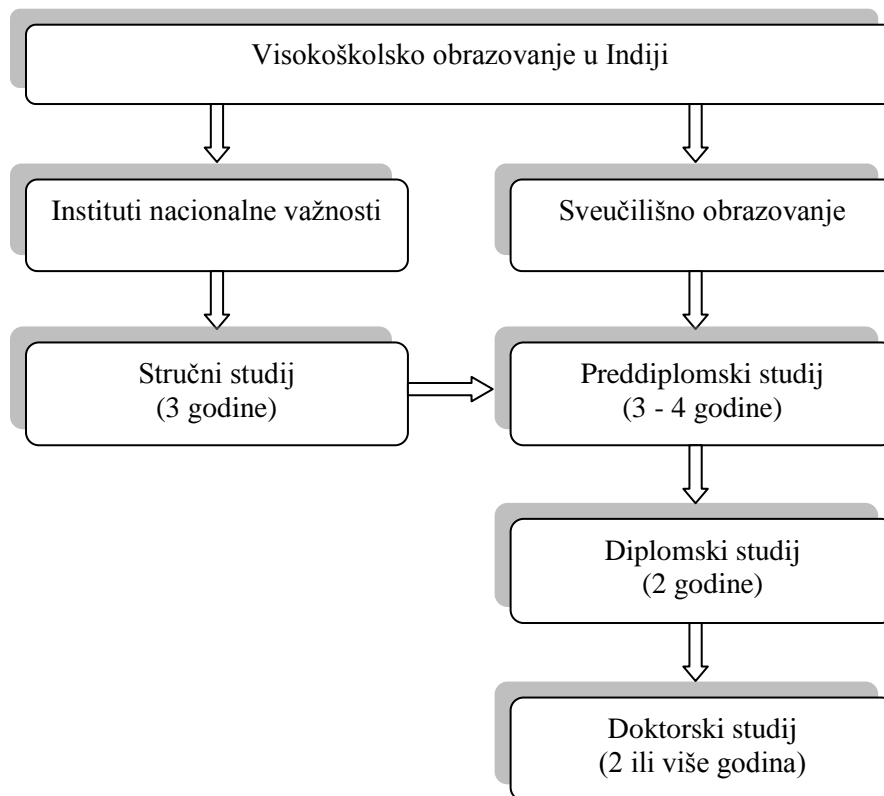
„Deem to be“ sveučilišta su jedinstvena u Indiji. Prvotno nisu imala status sveučilišta, već privatnih obrazovnih ustanova ali s obzirom da su radila na visokim standardima i doprinosila razvoju visokoga školstva i obavljala sav posao kao redovna sveučilišta, dobila su taj status. Broj ovih sveučilišta se s godinama povećava. (Chakrabarti, 2007).

Studiji koje sveučilišta nude su poljoprivreda, ekonomija, kriminologija, strojarstvo, umjetnost, pravo, znanost, medicina, tjelesni odgoj, studij religije, studij društvenih i prirodnih znanosti, itd. (Department of Higher Education, 2011).

Indijsko visoko školstvo podijeljeno je na tri stupnja. Prvi stupanj, tj. preddiplomski studij, traje tri ili četiri godine, ovisno o kojem se programu radi. Primjerice, ekonomija, studij umjetnosti i prirodnih znanosti traju tri godine, dok studij strojarstva i tehnologije, veterinarstvo, farmaceutski fakultet i poljoprivredni fakultet traju četiri godine. Završetkom prvoga stupnja stječe se titula prvostupnika. Drugi stupanj jest magisterij. Traje dvije godine, a njegovim završetkom postaje se magistar struke.

Treći i završni stupanj u Indiji se naziva istraživački stupanj zato što uključuje originalna istraživanja koja rezultiraju iznošenjem teze. Od studenata doktorskoga studija se očekuje samostalno istraživanje te iznošenje vlastitih i originalnih zaključaka kojima će se struka unaprijediti. Doktorski studij traje dvije ili više godina (Nordic Recognition Information Centres, 2006).

Dijagram 12: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Indiji

3.3.2. Uvjeti upisa

Svjedodžba više srednje škole, uz polaganje prijemnog ispita, uvjet je upisa na fakultet u Indiji. Ponekad se uz prijemni ispit provodi i intervju kao što je slučaj na institutu za tehnologiju u Indiji. Vlada visoka konkurencija za upis na prestižne fakultete. Način upisa na fakultet je oštro kritiziran jer potkopava srednjoškolsko obrazovanje. Učenici se više koncentriraju na pripreme za prijemni ispit, a to rezultira zapostavljanjem školskih obveza te pojavom sve većeg broja ustanova koje pripremaju učenike za prijemni ispit. Postojeći način upisa se pokušava promijeniti kako bi se učenici što više rasteretili (Nordic Recognition Information Centres, 2006).

3.3.3. Troškovi upisa

Plaćanje troškova upisa uređeno je u skladu s različitim institucijama visokoga obrazovanja. Cijena upisa ovisi o vrsti visokoga učilišta. Na sveučilištu koje je utemeljila

Republika Indija, troškovi upisa iznosit će 20 američkih dolara⁶. U sveučilištima koja su osnovala savezne države, cijena upisa iznosi 85 dolara. Osim ovih troškova, studenti će morati platiti i knjige i ostale materijale potrebne za studij (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/India.pdf, preuzeto 06.09.2011).

3.3.4. Studentski zajmovi

Zajmovi pružaju potrebnu pomoć kvalificiranim studentima koji su slabijega imovinskoga stanja. Značajka zajmova u Indiji jest da ih ne ispostavlja vlada, već banke, privatni sektori i privatne banke. S obzirom da banke trebaju garanciju da će iznos biti vraćen, roditelj studenta mora potpisati ugovor ukoliko ga student ne bude mogao vraćati. Ovakvo stipendiranje, odnosno zaduživanje može obeshrabriti studenta u upisivanju fakulteta. Ukoliko se student ipak odluči na zajam, otplata počinje godinu dana nakon završetka studija, a može trajati od pet do sedam godina (Geetha Rani, 2005).

3.4. Visokoškolsko obrazovanje u Izraelu

3.4.1. Struktura studija

Visoko obrazovanje se uglavnom sastoji od tradicionalnih sveučilišta i pedesetak manjih učilišta od kojih polovica pripada institucijama za školovanje nastavnika. Novost u odnosu na sve dosad spomenute visoke institucije jest fakultet koji pruža mogućnost obrazovanja na daljinu (Hemmings, 2010).

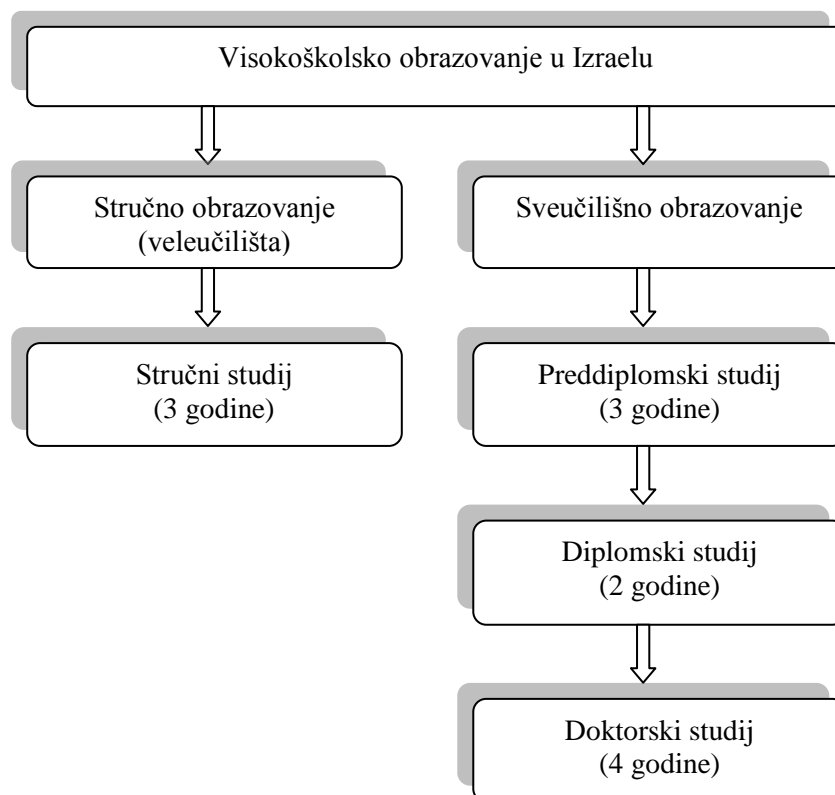
Sveučilišta imaju dvojaku ulogu, pružaju teorijsko obrazovanje svojim polaznicima, ali se bave i istraživačkim radom. Pružaju raznolike programe (pravo, medicina, ekonomija, itd.) i imaju pravo dodijeliti sve akademske stupnjeve za razliku od učilišta koja pružaju samo prvi stupanj obrazovanja kao što je preddiplomski studij za nastavnika.

⁶ 1 USD = 5,46 HRK (HNB, od listopada 2011.)

Najspecifičniji jesu fakulteti koji pružaju obrazovanje na daljinu putem napredne tehnologije (sateliti, video – konferencije, internet, itd.) te omogućavaju studentu stjecanje diplome prvostupnika ili magistra struke. U državi postoje 53 centra za potporu u kojima studenti mogu dobiti napredne upute te pomoć u svezi s načinom studiranja i samim studijem (The Council for Higher Education, 2008).

Visokoškolsko obrazovanje djeluje kroz tri stupnja gdje se može kvalificirati za stručnjaka iz društvenih znanosti, povijesti, filozofije, ekonomije, prirodnih znanosti, strojarstva, arhitekture, itd. Preddiplomski studij traje tri godine te se njime stječe titula prvostupnika. Uvjet završetka studija jest sakupljenih 180 ECTS. Slijedeći stupanj jest magisterij, odnosno diplomski studij u trajanju od dvije godine kroz koje je potrebno skupiti 120 ECTS bodova. Doktorski, tj. postdiplomski studij traje četiri godine. Pažnja se na doktorskom studiju stavlja na donošenje originalnih znanstvenih teza (EACEA, 2010b).

Dijagram 13: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Izraelu

3.4.2. Uvjeti upisa

Prema izraelskim zakonima, upis na fakultet se ostvaruje završetkom srednje škole i stjecanjem svjedodžbe. Pojedini fakulteti mogu odrediti dodatna mjerila koja kandidat mora ispuniti pri upisu, npr. minimalno znanje o određenoj disciplini ili polaganje psihometrijskog testa koji obuhvaća logičko razumijevanje, pismenost i engleski jezik (EACEA, 2010b).

Znatan broj budućih studenata se dodatno školuje nakon srednje škole kako bi poboljšali ocjene te se što bolje pripremili za prijemni ispit. Godine 2006. oko 11.000 učenika je pohađalo dodatno školovanje što čini oko 10% sveukupnoga broja učenika završnih razreda srednjih škola te godine (Hemmings, 2010).

3.4.3. Troškovi upisa

Godine 2009. troškovi upisa na fakultet iznosili su 2.435,00 USD i bili su jednaki za sve studente, bez obzira na dob studenta ili njegovo prijašnje obrazovanje. Strani studenti plaćaju dodatnih 25% upisnine. Kako bi pokrili troškove obrazovanja, studentima je omogućena i financijska pomoć koja se bazira na socio – ekonomskoj pozadini. Postoji i program u kojem izraelsko Ministarstvo obrazovanja plaća 50% školarine studentima. Zauzvrat, studenti poučavaju mlađu djecu u svojoj zajednici te na taj način otplaćuju dug (EACEA, 2010b).

3.4.4. Studentski zajmovi

Studenti s osjetljivim socijalnim statusom trebaju pomoć pri plaćanju troškova obrazovanja. Jedan od oblika pomoći jest već spomenuti program u kojem studenti poučavaju mlađu djecu. Broj studenata koji prihvaćaju ovakav oblik pomoći se povećao s 11.000 s početka devedesetih na 30.000 studenata 2007. godine. Drugi oblik pomoći jest fond koji studentima omogućuje dobivanje zajma u skladu s njihovom socio – ekonomskom pozadinom. Vlada je 2000. godine predlagala kao oblik pomoći studentima smanjenje troškova studiranja za 50% kroz razdoblje od pet godina. Ova odluka je samo djelomično prihvaćena pa je školarina samo djelomično smanjena. Godine 2008. školarina je iznosila 2.000,00 USD, a slijedeće godine je opet porasla na 2.435,00 USD (The Council for Higher Education, 2008).

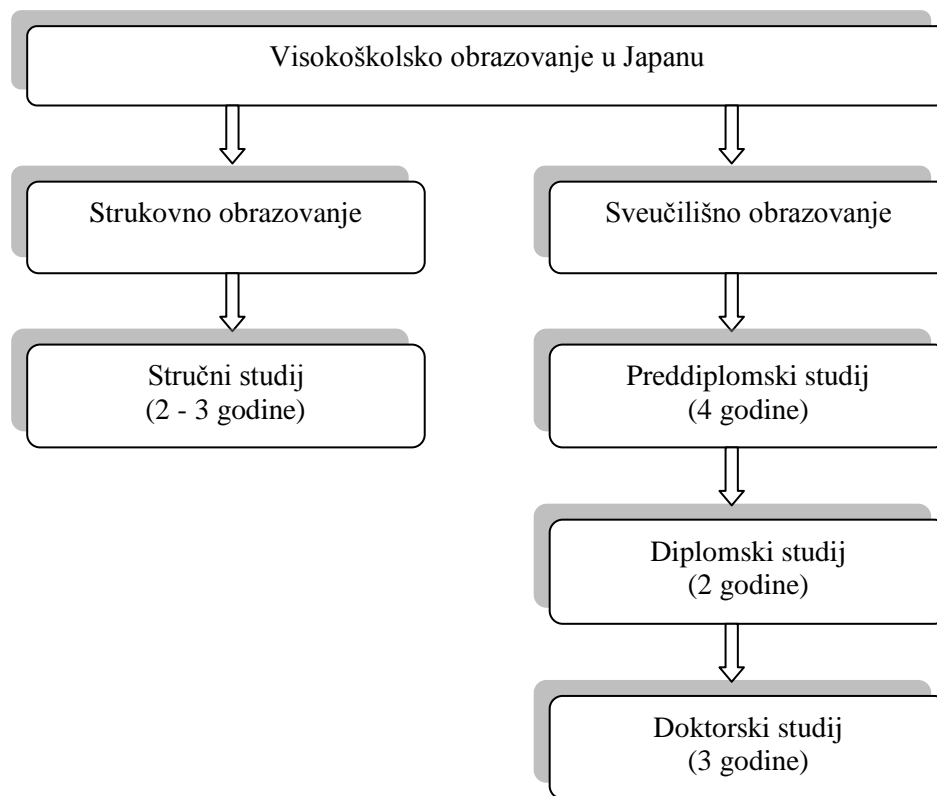
3.5. Visokoškolsko obrazovanje u Japanu

3.5.1. Struktura studija

Visoko obrazovanje u Japanu nije homogeno. Naglasak se u obrazovanju stavlja na sveučilišta koja poučavaju i provode istraživanja kao „centri učenja“, ali sektor visokoga obrazovanja obuhvaća i neke druge oblike institucija. Centri za visoko obrazovanje (junior college) pružaju obrazovanje i poučavaju vještinama koje su potrebne za određenu struku. Školovanje u njima traje dvije godine. Tehnološki fakulteti su institucije koje su kvalificirane za pružanje strukovnog obrazovanja kroz poučavanje i istraživanje na polju strojarstva, proizvodnje i graditeljstva. Sličan ustroj imaju i tehnički fakulteti (Newby, Weko i dr., 2009).

Sveučilišta i centri za visoko obrazovanje su ovlašteni dodjeljivati akademske stupnjeve tek nakon što japansko Ministarstvo obrazovanja, kulture, sporta, znanosti i tehnologije potvrdi određenu ustanovu adekvatnom za dodjeljivanje akademskih stupnjeva. Određeni stupanj može se dosegnuti kada student skupi dovoljan broj bodova. Bodovi se dobivaju nakon što je student ispunio sve uvjete koji se odnose na pohađanje nastave, vježbe i polaganje predmeta. Koliko određeni predmet nosi bodova određuje obrazovna ustanova. Za prvi akademski stupanj koji traje četiri godine potrebno je skupiti najmanje 124 boda. Drugi stupanj je diplomski studij koji traje dvije godine tijekom kojih je potrebno skupiti 30 bodova. Studenti se na ovom studiju poučavaju teoriji i načinima istraživanja. Posljednji akademski stupanj jesu doktorski studiji gdje studenti provode istraživanja i donose originalne zaključke. Studiji traju tri godine, a njihovim pohađanjem moguće je skupiti 30 bodova (National Institution for Academic Degrees and University Evaluation, 2009).

Dijagram 14: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Japanu

3.5.2. Uvjeti upisa

Sva sveučilišta u Japanu priređuju prijemne ispite kako bi odredila koji će se kandidati primiti. Ove ispite provodi nacionalna agencija testirajući srednjoškolsko znanje japanskog i stranog jezika, znanje iz društvenih znanosti, matematike i prirodnih znanosti. Osim testiranja ovih elemenata, pojedini fakulteti mogu imati dodatna testiranja ovisno o programima koji se nude. Zahtjevni prijemni ispiti prisilili su studente da se počnu sami obrazovati i da praktički ni ne pokušavaju upisivati fakultete. Još jedan razlog smanjenog interesa za studiranje je taj što su sveučilišni profesori izgubili entuzijazam za predavanja te se više orijentiraju na istraživanja što je rezultiralo nezadovoljstvom među studentima. Zbog navedenih razloga Japan je pred ozbiljnim obrazovnim reformama (<http://www.zam.go.jp/n00/pdf/nk001001.pdf>, preuzeto 19.08.2011).

3.5.3. Troškovi upisa

Godine 2003. troškovi upisa iznosili su 3.747,00 USD, a već 2009. standardna cijena upisa se povećala na 4.326,00 USD po studentu. Svako sveučilište može povećati cijenu

troškova za najviše 20% (5.191,00 USD). U praksi, samo su dva sveučilišta povećala cijenu upisa, dok su ostali zadržali standardnu ili pružili još nižu cijenu. Troškovi upisa nisu povezani sa socio – ekonomskom pozadinom i ne smiju se povećavati osim onoliko koliko je dopušteno kako bi studiranje ipak bilo dostupno većini studenata (Newby, Weko i dr., 2009).

3.5.4. Studentski zajmovi

Novi sustav financiranja studenata u Japanu je na snagu stupio 2004. godine. Od tada postoje dva tipa zajma. Zajam koji je namijenjen plaćanju troškova smještaja predviđa oko 315 USD mjesečno za studente koji žive s roditeljima i 360 USD za one koji žive kao podstanari. Navedeni zajam pri povratku ima nultu kamatnu stopu.

Drugi tip zajma je namijenjen pokrivanju troškova smještaja i školarine. Student može dobiti maksimalno 720 USD mjesečno uz dodatnih 2.160,00 USD jedanput godišnje. Naplata ovoga zajma stupa na snagu šest mjeseci nakon završetka studija. (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/Japan.pdf, preuzeto 19.08.2011).

3.6. Visokoškolsko obrazovanje u Kanadi

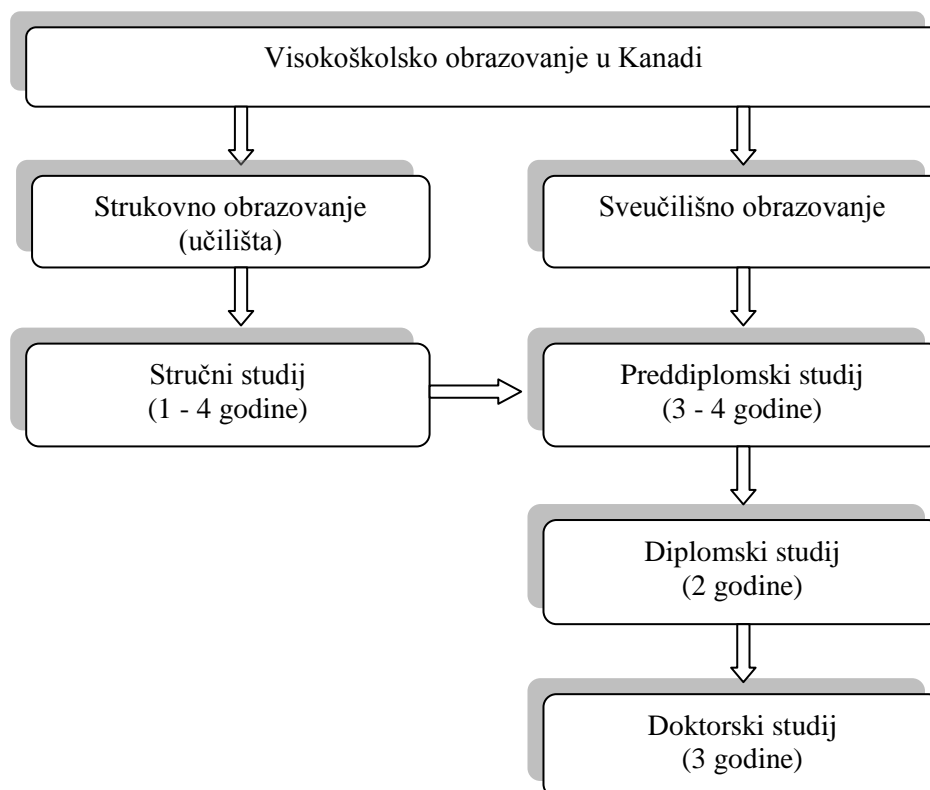
3.6.1. Struktura studija

Kanada je federacija sastavljena od deset provincija i tri teritorija gdje provincijalne i teritorijalne vlade uređuju visokoškolsko obrazovanje koje se dijeli na učilišno i sveučilišno. Sveučilišta su ovlaštena dodjeljivati akademske stupnjeve, dok učilišta, zvana još i više škole, dodjeljuju diplome i certifikate (CICIC, 2010).

Učilišni programi nude širok izbor strukovnih programa u raznim područjima kao što je poduzetništvo, zdravstvo, umjetnički obrt, tehnologija, socijalni rad, itd. Neke institucije su usko specijalizirane pa nude obuku iz ribarstva, poljoprivrede ili za pomoćno medicinsko osoblje. Učilišta su organizirana na način da daju obuku iz onih područja od kojih će lokalna zajednica imati koristi.

Sveučilišni programi se dijele na tri stupnja. Preddiplomski studiji traju tri do četiri godine, ovisno u kojoj se provinciji provodi obrazovanje iz područja prava, medicine i sl. Diplomski studij traje dvije godine nakon čijeg završetka student stječe titulu magistra struke. Minimalno tri godine studiranja i istraživanja, uključujući i rad na disertaciji, potrebno je za doktorski studij (<http://www.cicic.ca/421/an-overview.canada>, preuzeto 23.08.2011).

Dijagram 15: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Kanadi

3.6.2. Uvjeti upisa

Kriteriji upisa na fakultete ovise o samim institucijama i pojedinim fakultetskim programima. Osnovni uvjet upisa jest završena srednja škola. Međutim, uvjeti upisa mogu biti i rigorozniji i uključivati specifična znanja ili visok prosjek ocjena u srednjoj školi. Neki fakulteti traže polaganje prijemnih ispita kako bi budući studenti pokazali svoje sposobnosti i vještine te spremnost za studiranje (<http://www.cicic.ca/421/an-overview.canada>, 23.08. preuzeto 2011).

3.6.3. Troškovi upisa

Godine 2007. troškovi upisa na sveučilišni studij iznosili su 4.524,00 USD, dok su studenti koji nisu državljani Kanade plaćali oko 14.000,00 USD. Studenti svoje školovanje mogu plaćati kroz razne fondove i zajmove koje im odobrava vlada. Od početka devedesetih godina, troškovi upisa na sveučilišni studij su se povećavali pa je tako cijena u razdoblju od deset godina porasla za 144% (<http://www.cmec.ca/pages/canadawide.aspx>, preuzeto 23.08.2011).

3.6.4. Studentski zajmovi

Zajmovima studenata u Kanadi rukovodi kanadska vlada i vlade provincija od kojih se Kanada sastoji. Zajam kanadske, odnosno federalne vlade pokriva 60% utvrđenih potreba studenata, a zajam provincijalnih vlada pokriva 40% troškova studenata. Studentski zajmovi namijenjeni su svim studentima kako bi im pomogli u plaćanju školarine i smještaja. Makimalan iznos zajma koji student može primiti jest 292 USD tjedno. Šest mjeseci nakon što student diplomira, slijedi otplata zajma. Rok otplate može trajati 15 godina. (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/North_America/Canada.pdf, preuzeto 23.08.2011).

3.7. Visokoškolsko obrazovanje u Kini

3.7.1. Strukutra studija

Visoko školstvo u Kini uključuje sveučilišta i visoka učilišta. Sveučilišta djeluju kroz jedanaest različitih područja: poljoprivreda, umjetnost, strojarstvo, financije i ekonomija, šumarstvo, humanističke znanosti, medicina i farmacija, prirodne znanosti, tjelesna kultura, političke znanosti i pravo te obrazovanje nastavničkog kadra. Svako od navedenih polja je dodatno podijeljeno i detaljnije specijalizirano.

Kineska visoka učilišta nude visoko obrazovanje koje traje kraće nego sveučilišno, a nudi obrazovanje iz poljoprivrede, zootehnike (znanja o stočarskoj proizvodnji), raznih područja ekonomije (računovodstvo i carina), strojarstva i inženjerstva, medicinskih znanosti, navigacije,

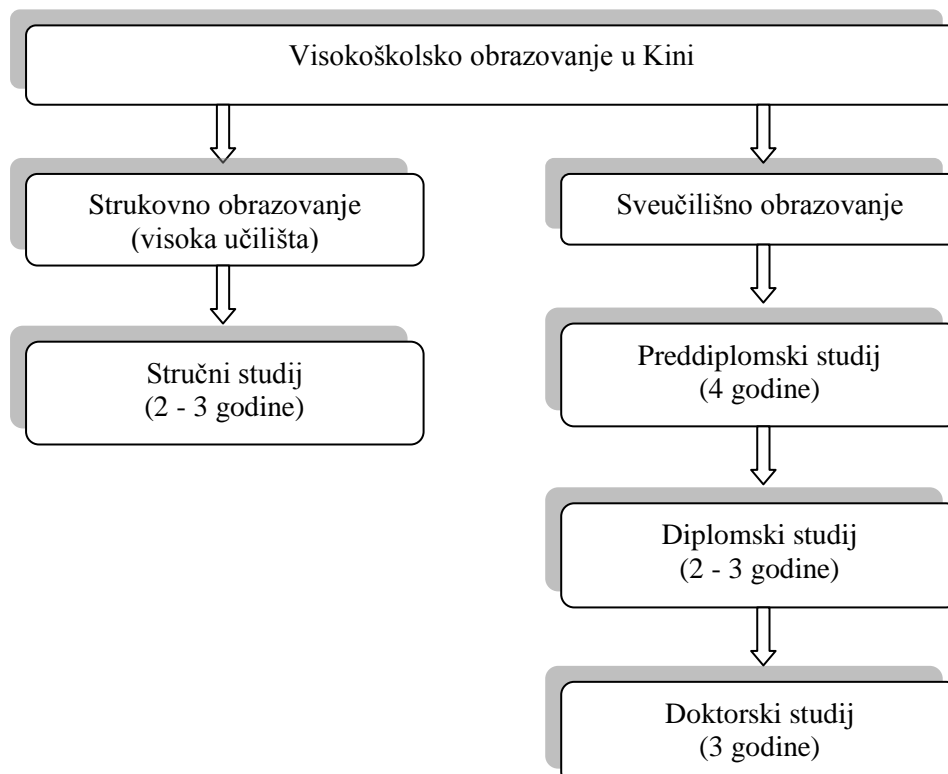
svilarstva, turizma, itd. Studij visokoga učilišta traje dvije do tri godine i njegovim završetkom se stječe diploma.

Sveučilišni studij vodi do dodjeljivanja akademskih stupnjeva. Sve provincije imaju isti način dodjeljivanja akademskih stupnjeva, međutim nužni broj bodova za završetak određenog stupnja nije isti. Prvi akademski stupanj dodjeljuje se nakon četiri godine studiranja. Studenti koji uspješno ispune sve zahtjeve studiranja dobivaju dva certifikata: prvi je o dobivenoj tituli prvostupnika, a drugi je diploma o završenom studiju. Oni studenti koji ne ispune sve uvjete, primjerice ako imaju nedovoljno dobre ocjene, dobivaju samo diplomu o završenom studiju, ali ne i akademski stupanj.

Diplomski studij uključuje trogodišnje studiranje, međutim neki programi diplomskih studija mogu trajati i dvije godine. Studij upotpunjava osnovno teoretsko znanje, usko specijalizirano za određeno polje te traži od studenta istraživanje i obranu rada usmenim putem. Nakon završetka diplomskoga studija, isto kao i kod preddiplomskoga, student dobiva dva certifikata.

Postdiplomski, odnosno doktorski studij traje najmanje tri godine. Student se usko specijalizira za određeno područje te mora pripremiti i obraniti svoju disertaciju. Doktorski studij se rijetko može upisati direktno nakon preddiplomskoga studija, samo ukoliko student ima vrhunske ocjene (http://www.opf.fi/download/47688_chinaedu.pdf, preuzeto 29.07.2011).

Dijagram 16: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Kini

3.7.2. Uvjeti upisa

Kandidati se mogu prijaviti na sveučilišni studij ukoliko ispunjavaju dva uvjeta. Prvi uvjet je završena viša srednja škola, a drugi uvjet jest da kandidat mora podržavati četiri osnovna principa Kine: voljeti domovinu, biti discipliniran, poštivati zakone i izražavati odlučnost za marljivim učenjem kako bi se razvijali socijalistički programi. Sam upis zahtijeva svjedodžbu o završenoj srednjoj školi te prolaznu ocjenu iz nacionalnog prijemnog ispita kojeg izrađuje državna komisija, a provode ga obrazovne institucije. Do 2001. godine prijemni ispit je testirao znanje iz pet predmeta, međutim od tada se testiraju kineski jezik, matematika i strani jezik kao obvezni predmeti te tri izborna predmeta od kojih su ponuđeni fizika, kemija, biologija, politika, povijest i zemljopis (http://www.o-ph.fi/download/47688_chinaedu.pdf, preuzeto 29.07.2011).

3.7.3. Troškovi upisa

Od osnutka Narodne Republike Kine upis na studij bio je besplatan. Do promjene dolazi 1985. godine kada se donosi odluka kako bi oni studenti koji nisu unutar planirane upisne kvote trebali platiti određenu svotu. Godine 1993. ističe se da visoko obrazovanje nije besplatno te bi trebalo biti plaćano. Godine 1997. sveučilišta su počela naplaćivati upise. Cijena upisa porasla je s 25 USD 1989. godine na približno 600 USD 2007. godine (Brandenburg, Zhu, 2007).

Troškovi upisa ovise o pojedinoj obrazovnoj instituciji i programu. Unutar jedne institucije studenti mogu plaćati različite cijene upisa. Programi studija su podijeljeni u tri cjenovna ranga: niži, srednji i viši. Nižem pripadaju obrazovanje učitelja, poljoprivreda, šumarstvo, itd., a ovdje upis iznosi 724 USD. Visokom cjenovnom rangu pripadaju lijepe umjetnosti, glazbeni programi, međunarodno računovodstvo, razvoj softwera i sl., a upis na ove programe iznosi 2.899,00 USD. Srednji cjenovni rang obuhvaća sve one programe koji nisu u nižem ili višem rangu, a cijena upisa iznosi 1.449,00 USD. S porastom troškova upisa, pojavile su se razne vrste financijskih pomoći za studente (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/China.pdf, preuzeto 29.07.2011).

3.7.4. Studentski zajmovi

Od 2002. godine u Kini djeluje državni fond za dodjeljivanje studentskih zajmova. Dobivaju ga studenti slabijega imovinskoga stanja. Godišnje 10.000 studenata dobiva oko 750 USD, a 35.000 studenata dobiva oko 500 USD. Osim ovih primanja, isti ti studenti ne moraju podmiriti troškove upisa (Liu, 2007).

Osim zajmova koji pomažu studentima slabijega imovinskoga stanja, postoji zajam za najuspješnije studente. Njih 50.000 dobiva oko 1.280,00 USD godišnje. Međutim, postoje poteškoće s vraćanjem studentskih zajmova jer ga studenti moraju početi otplaćivati dvije godine nakon završetka studija, a dug u potpunosti mora biti otplaćen u roku od šest do osam godina. Problem je što čak i oni studenti koji nakon završetka studija imaju posao i rade puno radno vrijeme, u roku od četiri godine mogu vratiti samo 30% duga. Ovo nije problem samo nekih pojedinaca, nego većine studenata koji su koristili zajam tijekom studija (Gallagher, Hasan, Canning i dr., 2009).

3.8. Visokoškolsko obrazovanje u Rusiji

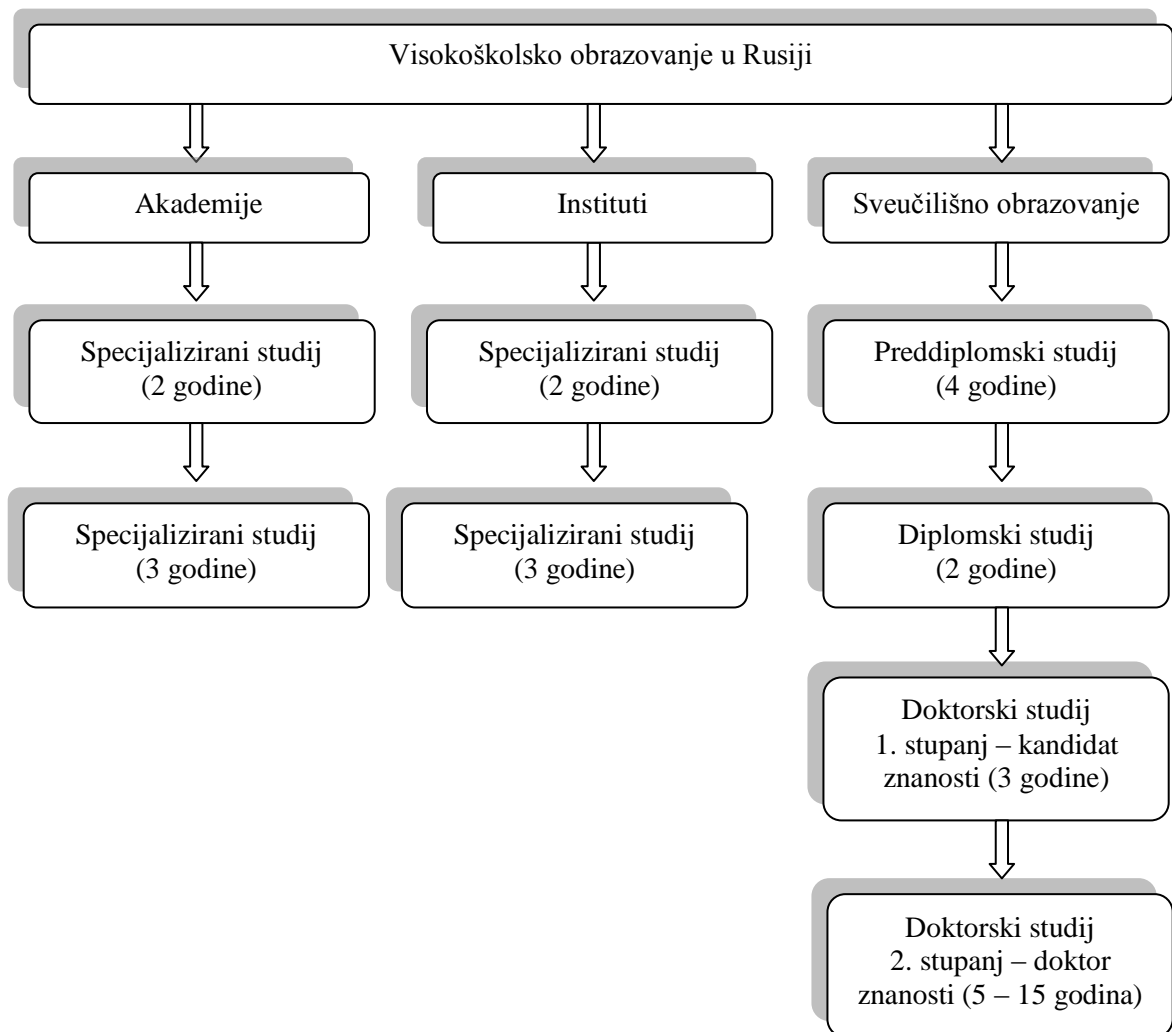
3.8.1. Struktura studija

Zakon o visokom obrazovanju iz 1996. godine govori kako se rusko visoko školstvo sastoji od tri vrste institucija: sveučilišta, akademija i instituta. Sveučilišta nude visoko obrazovanje i provode istraživanja iz raznih disciplina prirodnih, humanističkih i društvenih znanosti i vodeći su centri za obrazovanje i istraživanja. Akademije obično nude programe iz samo jednoga područja, primjerice glazbe, a istraživanja su usmjerena na jedno ili dva područja. Instituti mogu biti autonomne institucije ili u sklopu sveučilišta i akademije. Njihov rad se svodi na primijenjene znanosti i obično su specijalizirani za samo jedno polje (Vainio, 2009).

Na institucijama visokoga obrazovanja u Rusiji mogu se studirati humanističke, društvene i prirodne znanosti, poduzetništvo, pravo, strojarstvo, proizvodnja, građevina, poljoprivreda, medicina, fizika i srodne znanosti, matematika i statistika, informatika, itd. (Santiago, Tremblay, Basri i Arnal, 2008).

Prvi stupanj u ruskoj obrazovnoj strukturi kojim se dobiva akademska titula jest preddiplomski studij u trajanju od četiri godine. Iako je njegova prvotna uloga pripremanje studenta za diplomski studij, on pruža pristup i tržištu rada. Magisterij, odnosno diplomski studij, traje dvije godine. Orijentiran je na istraživački rad. Završetkom magisterija moguće je uputiti se prema tržištu rada ili prema doktorskom studiju. Doktorski studij je podijeljen na dva stupnja. Prvim stupnjem se stječe titula kandidat znanosti i traje tri godine, dok se drugim stupnjem stječe titula doktor znanosti, a ovaj stupanj može trajati od pet do petnaest godina. Prvi stupanj završava obranom disertacije i polaganjem tri ispita kako bi se moglo napredovati na drugi stupanj koji zahtijeva mnogo godina istraživanja i pisanje druge disertacije (Nordic Recognition Network, 2005).

Dijagram 17: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Rusiji

3.8.2. Uvjeti upisa

Do 2001. godine upis na fakultet se bazirao na svjedodžbi srednje škole te na prijemnom ispitu kojega je svaka obrazovna institucija zasebno određivala. Od 2001. godine Ministarstvo obrazovanja počinje uvoditi jedan nacionalni standardizirani prijemni ispit koji postepeno zamjenjuje prijemne ispite koje sastavljaju obrazovne institucije. Na taj način budući student ne mora polagati dva ili više prijemnih ispita na različitim fakultetima, već će polagati jedan ispit iako se prijavi na više fakulteta. Prijemni ispit testira znanje iz nekoliko predmeta: matematika, ruski jezik, fizika, kemija, biologija, zemljopis, povijest Rusije, nauk o građanskim pravima, književnost, engleski jezik, njemački ili francuski, a još će dva predmeta biti naknadno dodana. Student od navedenih predmeta mora odabrati najmanje pet iz kojih želi biti testiran, a od tih pet matematika i ruski jezik su obvezni. Studenti koji nakon polaganja ispita zbog loših rezultata ne konkuriraju za upis fakulteta, ipak ga mogu upisati ukoliko plate određenu školarinu (Nordic Recognition Network, 2005).

3.8.3. Troškovi upisa

Zakon o obrazovanju garantira pravo na besplatan upis sveučilišnog studija studentima koji su na temelju rezultata prijemnog ispita smješteni unutar kvote gdje studij financira vlada. Određeni postotak studenata s najboljim rezultatima nagrađen je besplatnim upisom te im ruska vlada pokriva troškove upisa i školovanja. Studenti koji su položili prijemni ispit, ali nisu imali dovoljno dobre rezultate da bi se kvalificirali za mjesta financirana od strane vlade, moraju platiti troškove upisa. Kolika će biti upisnina ovisi o programu studija i prestižu obrazovnih institucija koje samostalno donose odluku o cijeni upisa. Što se plaćanja tiče, studiji su podijeljeni u dvije razine. Prvoj razini pripadaju manje prestižne obrazovne institucije i zato su troškovi upisa manji, iznose 2.235,00 USD. Ovoj razini pripadaju fakulteti prirodnih znanosti, strojarstva, primijenjena matematika, itd. Drugoj razini pripadaju pravni fakultet, ekonomija, poslovni menadžment, itd. Zbog visoke potražnje za ovim zanimanjima navedeni fakulteti su prestižniji, privlače više studenata i zato imaju višu cijenu upisa koja iznosi 23.548,00 USD (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Europe/Russia.pdf, preuzeto 26.08.2011).

3.8.4. Studentski zajmovi

Godine 2000. pokrenut je program ruske banke Sherbank koji omogućava davanje studentskih zajmova kojima se plaćaju troškovi upisa te školarina. Student koji želi dobiti zajam, mora garantirati sa svojim roditeljima, tj. skrbnicima da će zajam biti vraćen. Razdoblje vraćanja zajma slijedi nakon završetka studija i traje od pet do deset godina. Godine 2004. Pokrenut je drugi program koji je u određenim elementima bio bolji i prihvatljiviji od zajmova banke Sherbank. Naime, procedura traženja zajma bila je puno jednostavnija, nije bilo potrebno nikakvo jamstvo skrbnika, kamatna stopa je bila manja, a razdoblje vraćanja zajma bilo je više od deset godina nakon stjecanja diplome. Zajmovi su se dodjeljivali u američkim dolarima u iznosu od 10.000,00 do 25.000,00 USD. Rusko Ministarstvo obrazovanja je 2005. godine pokrenulo novi program stipendiranja, ali zbog financijske krize koja je uslijedila, program je prekinut 2009. godine (http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Europe/Russia.pdf, preuzeto 26.08.2011).

3.9. Visokoškolsko obrazovanje u SAD – u

3.9.1. Struktura studija

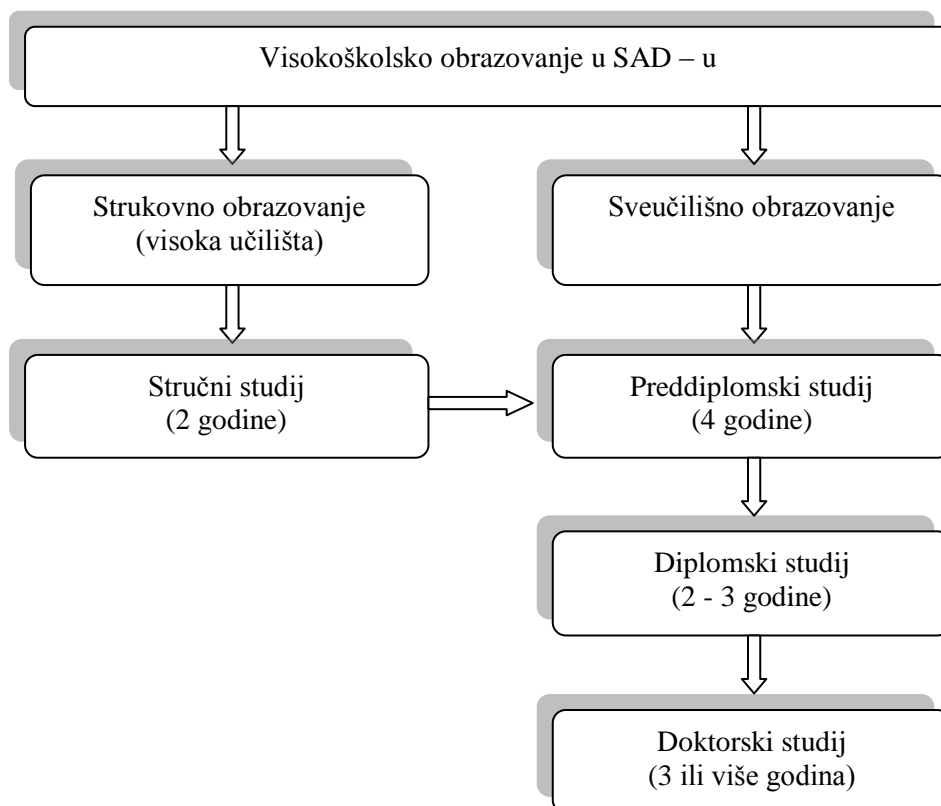
Visokoškolsko obrazovanje u Sjedinjenim Američkim Državama je široko rasprostranjeno i raznoliko. Uključuje visoka učilišta i sveučilišni studij. Školovanje na visokom učilištu traje dvije godine i odnosi se na strukovno obrazovanje, pripremu za sveučilišni studij te razne druge djelatnosti kao što je poučavanje imigranata. Mnogi studenti ga upisuju kako bi stekli dodatno obrazovanje.

Sveučilišni studij traje četiri godine, usmjeren je na profesionalno poučavanje iz mnogih raznih područja ljudske djelatnosti (Eckel, King, 2011). Postoje sveučilišni programi računovodstva, poljoprivrede, antropologije, arhitekture, ekonomije, računalstva, šumarstva, grafičkog dizajna, povijesti, fizike, psihologije te mnogi drugi programi (<http://www.univsource.com/usspec.htm>, preuzeto 07.09.2011).

U SAD – u postoje četiri vrste akademskih stupnjeva. Dvogodišnji studij na visokim učilištima dodjeljuje najniži stupanj čijim se završetkom stječe diploma strukovnog zanimanja, međutim on ne predstavlja akademski i sveučilišni stupanj.

Najuobičajeniji i prvi akademski stupanj predstavlja preddiplomski studij u trajanju od četiri godine koji priprema studente za većinu poslova koji zahtijevaju sveučilišni stupanj, ali i za nastavak obrazovanja. Slijedi diplomski studij koji može biti orijentiran na praksu ili teoriju te zahtijeva donošenje originalne teze. Ovisno o kojem se studijskom programu radi, diplomski studij može trajati do tri godine. Nakon njega slijedi stupanj koji pruža dostup naprednim zanimanjima koja u SAD – u predstavljaju pravo ili medicina, ali on je, ovisno o studiju, dio nekoga od akademskih stupnjeva. Završetak doktorskoga studija predstavlja najviše akademsko postignuće te omogućava provođenje samostalnih istraživanja. Doktorski studij može trajati tri ili više godina (Eckel, King, 2011).

Dijagram 18: Struktura visokoškolskog obrazovanja u SAD – u

3.9.2. Uvjeti upisa

Američka sveučilišta imaju nekoliko kriterija prema kojima biraju studente: sposobnost plaćanja studija, primjer pisanog eseja, intervju, preporuka iz srednje škole, sposobnost izrazitog vođenja ljudi, itd. Međutim, kriteriji upisa ovise i o studijskim programima. Četiri najutjecajnija kriterija su ipak ocjene pojedinih predmeta iz srednje škole, rezultati prijemnog ispita, prosjek ocjena iz srednje škole te rang srednje škole. Jedan od standardiziranih prijemnih ispita se naziva SAT⁷ i testira razumijevanje i analizu pročitanoa teksta, prepoznavanje veza između određenih dijelova rečenice i sl. Ispitivanje iz područja matematike se odnosi na sposobnost rješavanja problema koristeći se aritmetikom, algebrom i geometrijom. Druga vrsta prijemnoga ispita naziva se ACT⁸. Dizajniran je da testira intelektualna postignuća iz različitih srednjoškolskih predmeta. Sastoji se od testiranja upotrebe engleskoga jezika, znanja matematike, znanja iz prirodnih i društvenih znanosti te razumijevanja znanstvenih procesa (Cabrera, Burkum, 2001).

3.9.3. Troškovi upisa

Jedan od najvažnijih načina kojim su obrazovne institucije pokrile troškove nastale sve manjim ulaganjem države u obrazovanje jest putem upisnina i školarina. Primjerice, 1992. troškovi upisa iznosili su 5.811,00 USD. Kroz slijedećih deset godina troškovi upisa su se povećali za 25% tako da je cijena upisa 2002. godine iznosila 7.256,00 USD. Povećanje troškova upisa najviše pogađa studente slabijeg imovinskog statusa. Sukladno s povećanjem troškova školovanja, broj studenata se smanjuje (Dougherty, 2004).

Sveučilišta sama određuju visinu troškova upisa pa je obrazovanje zbog previsoke cijene ponekad dostupno samo „eliti“. Tomu svjedoče troškovi upisa na neka od najprestižnijih državnih sveučilišta u SAD – u. Primjerice, troškovi upisa u 2011./2012. godinu na Berkeley, koji je najprestižnije državno sveučilište, iznosili su 11.767,00 USD. Sveučilište Južne Dakote zauzima zadnje mjesto na ljestvici svih državnih fakulteta, a troškovi upisa iznose 7.209,00 USD (<http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities/top-public>, preuzeto 07.09.2011).

⁷ SAT – Scholastic Achievement Test

⁸ Act – American College Testing

U SAD – u su državna i privatna sveučilišta neusporediva. Unatoč tomu što je najprestižnije državno sveučilište, Berkley je tek na 21. mjestu svih sveučilišta u SAD – u. Prvih dvadeset mjesta zauzimaju privatna sveučilišta. Troškovi upisa na tim privatnim sveučilištima iznose oko 40,000 USD. Primjerice, Priceton naplaćuje troškove upisa 37.000,00 USD, Harvard 39.849,00 USD, Yale 40.500,00 USD, a sveučilište Columbia čak 45.290,00 USD (<http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities>, preuzeto 07.09.2011).

3.9.4. Studentski zajmovi

Državni studentski zajmovi su najveći izvor novčane pomoći u SAD – u. Podobnost za dobivanje zajma bazira se na financijskim potrebama studenta i nekoliko drugih čimbenika od kojih su najosnovniji da student mora biti američki državljanin, mora biti redovan student, a prije svega mora imati završenu srednju školu. Postoji nekoliko vrsta zajmova od kojih su dva najpoznatija, Perkinsov i Staffordov. Perkinsov program zajmova funkcionira putem obrazovnih institucija. Student može posuditi do 5.500,00 USD godišnje. Visina zajma ovisi kada se za njega student prijavio, o financijskom stanju skrbnika studenta te o samoj obrazovnoj instituciji. Vraćanje zajma na snagu stupa devet mjeseci nakon što student diplomira. Staffordov program zajmova pomaže studentima u pokrivanju troškova obrazovanja. Za razliku od Perkinsova programa gdje studenti posuđuju novac preko obrazovnih institucija, u Staffordovom se programu zajam uzima direktno od američkog Ministarstva obrazovanja. Međutim, obrazovne institucije su te koje će odrediti visinu zajma. Maksimalni zajam koji student može dobiti jest 5.500,00 USD godišnje. Povratak zajma započinje šest mjeseci nakon što student završi svoj studij (<http://studentaid.ed.gov/PORTALSWebApp/students/english/funding.jsp#02>, preuzeto 07.09.2011).

4. Zaključak

Zemlje čiji su obrazovni sustavi predmet ovoga istraživanja imaju zajedničko to što su visoko razvijene, gospodarski i ekonomski, te su vodeće u svijetu bilo to na polju tehnologije, gospodarstva ili obrazovanja. U žarištu ovoga istraživanja jest obrazovanje, odnosno pojedini elementi visokoškolskog obrazovanja: struktura obrazovanja, uvjeti upisa, troškovi studija te studentski zajmovi.

Struktura studija obuhvaća vrste institucija visokoga obrazovanja, trajanje studija te vrste akademskih stupnjeva koji se dodjeljuju završetkom određenog dijela studija. U svim obrazovnim sustavima odabranih država postoje sveučilišta koja se ističu kao glavni nositelji obrazovne djelatnosti. Ona pružaju najveći broj studijskih programa te su odgovorna za dodjeljivanje akademskih stupnjeva, bave se znanstvenim, teorijskim i istraživačkim radom. Specifičnost je Indija gdje postoje dvije vrste sveučilišnih studija koji se razlikuju prema osnivaču.

Druga vrsta institucija visokoškolskoga obrazovanja u analizi visokoškolskih obrazovnih sustava su visoka učilišta, odnosno veleučilišta, zadužena za strukovno obrazovanje. Učilišta se mogu i drukčije nazivati pa tako u Australiji postoje centri za tehničko i daljnje obrazovanje (TAFE), u Finskoj su to fakulteti primijenjenih znanosti, u Japanu centri za visoko obrazovanje. Iako se razlikuju prema nazivu, njihova uloga je ista, pružiti strukovno obrazovanje. Od svih veleučilišnih institucija u Finskoj i Kanadi se ističu prema ustroju visokoškolskoga strukovnoga obrazovanja. U njih je strukovni studij uređen u skladu s potrebama regije u kojoj se nalaze pa se programi studija formiraju prema potrebama tržišta rada.

Od ostalih oblika visokoobrazovnih institucija valja istaknuti akademije i institute. Akademije postoje u Rusiji, a bave se samo jednim područjem obrazovanja, primjerice glazbom. Instituti u Indiji i Rusiji su autonomne obrazovne ustanove, a bave se istraživačkim i znanstvenim radom.

Jedan od najspecifičnijih oblika visokoškolskoga obrazovanja nalazi se u Izraelu. Ovdje se obrazovanje odvija na daljinu putem napredne tehnologije, a postoje i centri koji pomažu studentima pri korištenju ovoga oblika obrazovanja. Cijeli studij, preddiplomski i diplomski, je moguće završiti na ovaj način.

Trajanje studija je vrlo slično u istraživanim obrazovnim sustavima. U šest zemalja preddiplomski studij traje tri godine, izuzetak su Japan, Kina i SAD gdje traje četiri godine. Završetkom ovoga dijela studija stječe se titula prvostupnika koji je najniži akademski stupanj koji se može steći. U Australiji postoji i „nulti“ stupanj koji slijedi prije preddiplomskoga studija, a traje jednu do dvije godine i njegovim završetkom se ne stječe akademski stupanj, već se stječe poluprofesionalna diploma koja omogućava asistiranje pri poslovima koje obavljaju profesionalci.

Kinesko visoko školstvo ima dodatnu uredbu koja se odnosi na dobivanje akademske titule. Ukoliko je student tijekom studija imao loše ocjene, nakon završetka preddiplomskog studija dobit će diplomu o završetku, ali ne i akademski stupanj. Zadaća preddiplomskoga studija jeste dograditi obrazovanje, razviti vještine potrebne za interpretaciju podataka te pripremiti za diplomski studij.

U SAD – u i Kini diplomski studij traje tri godine, dok u svim ostalim odabranim državama traje dvije godine. Završetkom diplomskoga studija stječe se akademska titula magistar struke. Studij se orijentira na savladavanje teorije i istraživanje. U slučaju Kine, i ovdje vrijedi odredba o nedodjeljivanju akademske titule ukoliko je student imao loše ocjene tijekom studija. U australskom visokom školstvu između preddiplomskoga i diplomskoga studija postoji jedna godina studija koja je namijenjena proučavanju literature. Studenti imaju priliku svoje znanje upotrijebiti u praksi kroz pisanje eseja i sudjelovanjem u raznim raspravama.

Najvišu razinu obrazovanja predstavlja postdiplomski, odnosno doktorski studij. Njegovo trajanje se razlikuje od države do države tako da može iznositi dvije, tri, četiri ili više godina. U Indiji doktorski studij traje najkraće dvije godine, tri do četiri godine studij traje u Australiji, Finskoj, Izraelu, Japanu, Kanadi, Kini i SAD - u. Rusija je izuzetak jer se postdiplomski studij dijeli na dva stupnja. Prvi stupanj traje tri godine i njegovim završetkom se dobiva titula kandidat znanosti. Drugi stupanj može trajati od pet do petnaest godina i njime se postaje doktor znanosti. Kina je omogućila studentima koji imaju vrhunske ocjene na preddiplomskom studiju direktan upis na doktorski studij bez prethodnog završavanja diplomskoga studija. Doktorski studij zahtijeva proučavanje, istraživanje te donošenje originalne znanstvene teze.

Druga kategorija istraživanja obrazovnih sustava bila je uvjet upisa na fakultet. Svi odabrani obrazovni sustavi imaju jedan zajednički uvjet, obvezno završenu srednju školu. Kandidat pri upisu na neku od visokoškolskih institucija mora predočiti svjedodžbu o završetku

srednjoškolskoga obrazovanja, a neke obrazovne ustanove pri upisu provjeravaju kvalitetu znanja iz srednje škole. Australaska sveučilišta dopuštaju upis na fakultet iako kandidat nema završenu srednju školu, ali samo ako pristupnik znanje koje je trebao savladati u srednjoj školi može nadoknaditi znanjem stečenim radnim iskustvom ili izuzetnim talentom. To znanje se dokazuje na prijemnom ispitu ili nekim drugim načinom. Ocjene iz srednje škole imaju veliku ulogu pri upisima u Australiji, Finskoj, Izraelu, Kanadi i SAD – u. Primjerice, u Australiji će kandidat za upis na fakultet biti rangiran na temelju ocjena.

Prijemni ispiti su prisutni u svakoj analiziranoj državi osim u Australiji. Izrađeni su tako da ispituju znanje stečeno u srednjoj školi kao što je slučaj u Indiji, Japanu, Kanadi, Kini, Rusiji i SAD – u. U Finskoj se prijemni ispit sastoji od pitanja koja testiraju znanje koje je kandidat trebao steći učenjem literature koju je odredila određena obrazovna ustanova. Visokoškolske obrazovne ustanove u Izraelu testiraju znanje iz srednje škole, ali i logičko razumijevanje.

Upis u određene studijske programe nije moguć bez dodatnih ispitivanja, tako da se često kao oblik testiranja koriste audicije, intervjui ili oblici ispitivanja gdje će do izražaja doći nečiji talent, znanja i vještine. Ostali uvjeti upisa na fakultet su specifični za svaku pojedinu državu. Ukoliko u Kini želi upisati fakultet, kandidat mora podržavati četiri osnovna principa: ljubav prema domovini, disciplinu, poštivanje zakona i marljiv rad kako bi se razvijali socijalistički programi. Dodatni uvjeti upisa u SAD – u su sposobnost plaćanja studija, preporuka iz srednje škole, natprosječna sposobnost vođenja ljudi, rang srednje škole i sl.

Troškovi upisa na fakultet razlikuju se prema tome tko ih određuje. Država određuje cijenu upisa na fakultet u slijedećim državama: Australija, Finska, Izrael, Japan, Kanada i Rusija. U preostalim državama, Indiji, Kini i SAD – u, cijenu upisa određuju obrazovne institucije. Potpuno besplatno visokoškolsko obrazovanje ima samo Rusija. Studenti u Finskoj plaćaju Studentskom savezu godišnju članarinu od samo 60 – 80 EUR te bi se i ovdje moglo govoriti o besplatnom obrazovanju s obzirom da u cijenu članarine ulaze razne povlastice kao što su jeftinija prehrana, zdravstvena skrb te ostali socijalni troškovi. Studij u Rusiji je besplatan samo za one studente koji se nalaze unutar upisne kvote. Onima koji su položili prijemni ispit, ali nisu unutar upisne kvote, omogućen je upis s plaćanjem. Australija, Rusija i Kina su na sličan način odredili sistem plaćanja. Studijski programi su podijeljeni u kategorije, a u svakoj kategoriji je cijena upisa drukčija. Australija ima tri kategorije koje su poredane prema interesima vlade. Ukoliko je određen studij unutar interesa vlade, bit će u prvoj kategoriji, ako nije uopće bit će u trećoj. Kina ima tri kategorije, nižu gdje je cijena 724 USD, višu s cijenom od 2.899,00 USD, te

srednju od 1.499,00 USD. Rusija ima dva cjenovna ranga, niži gdje pripadaju manje prestižne institucije i gdje je cijena 2.235,00 USD te viši gdje su smještene prestižnije institucije. Ovdje je cijena 23.548,00 USD. Indija se razlikuje od ostatka odabranih zemalja jer sveučilišta imaju dva utemeljitelja, Republiku Indiju ili neku od saveznih država. Ukoliko je utemeljitelj Republika onda je prosječna cijena upisa 20 USD, ako je savezna država onda je 85 USD. Izrael, Japan i Kanada imaju jednake cijene za sve studijske programe. U Izraelu je cijena 2.435,00 USD, u Japanu 4.326,00 USD, a u Kanadi 4.524,00 USD. U Japanu je određena standardna cijena, ali je sveučilištima dopušteno povisiti cijenu za maksimalno 20%. Prosječna cijena upisa u SAD – u jest 7.256,00 USD. Sveučilišta ovdje sama određuju koliki će biti troškovi upisa. S obzirom da institucije upisnicama pokrivaju troškove, često je slučaj da se zbog veće zarade povise i troškovi upisa što rezultira padom broja studenata.

Glavna razlika u studentskim zajmovima jest da li ih omogućavaju banke ili državne vlade. U većini slučajeva su to vlade, ali u Indiji i Rusiji za studentske zajmove zadužene su banke. Zajam se može dobiti jedino uz jamstvo, a otplata duga stiže šest mjeseci do godinu dana nakon završetka studija. U ostalim državama zajmove daju vlade, odnosno ministarstva obrazovanja. Svim zajmovima je zajedničko to što njihova otplata počinje, kao i u slučaju bankovnih zajmova, 6 mjeseci do godinu dana po završetku studija. Otplata može trajati od pet pa sve do petnaest godina. Namjene zajma mogu biti u svrhu plaćanja školarine i u svrhu plaćanja smještaja. Finska, Japan i Kanada studentima dodjeljuju zajam za smještaj i za plaćanje školarine. Izraelska vlada je osmislila alternativu pri otplati studentskih zajmova. Studenti mogu poučavati mladu djecu, a zauzvrat im vlada smanjuje otplatu školarine za 50%.

Usporedni prikaz uvjeta i troškova upisa na fakultet te studentskih zajmova vidljiv je u tablici 1 na slijedećoj stranici.

Tablica 1: Usporedni prikaz uvjeta i troškova upisa te studentskih zajmova

	Uvjeti upisa	Troškovi upisa	Studentski zajmovi
Australija	<ul style="list-style-type: none"> - završena srednja škola - uspjeh u srednjoj školi (rang učenika) - posebni uvjeti: intervju, talent, audicija 	<ul style="list-style-type: none"> - rang 1: 4,710 AUD - rang 2: 6,709 AUD - rang 3: 7,854 AUD 	<ul style="list-style-type: none"> - školovanje djelomično subvencionira vlada - zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Finska	<ul style="list-style-type: none"> - uspjeh na maturi - prijemni ispit - posebni uvjeti: intervju, talent, audicija, iznimno znanje i sposobnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - 60 – 80 EUR 	<ul style="list-style-type: none"> - studentska subvencija: 298 EUR - vladin zajam: 300 EUR - subvencija smještaja: pokriva 80% stanarine - zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Indija	<ul style="list-style-type: none"> - svjedodžba više srednje škole - prijemni ispit - posebni uvjeti: intervju 	<ul style="list-style-type: none"> - sveučilišta utemeljena od strane Republike Indije: 20 USD - sveučilišta utemeljena od strane savezne države: 85 USD 	<ul style="list-style-type: none"> - školovanje djelomično subvencioniraju banke - zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Izrael	<ul style="list-style-type: none"> - završena srednja škola - prijemni ispit - posebni uvjeti: psihometrijski test 	<ul style="list-style-type: none"> - 2.435,00 USD 	<ul style="list-style-type: none"> - poučavanje mlađe djece: 50% školarine plaća ministarstvo - zajam iz fonda za studente slabijega imovinskoga stanja - zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Japan	<ul style="list-style-type: none"> - prijemni ispit - posebni uvjeti 	<ul style="list-style-type: none"> - 4.326,00 USD 	<ul style="list-style-type: none"> - zajam za troškove smještaja: 315 USD - zajam za troškove smještaja i školarine: 720 USD + 2.160,00 USD prvi mjesec

			- zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Kanada	<ul style="list-style-type: none"> - završena srednja škola - prijemni ispit - posebni uvjeti: specifična znanja, visok prosjek ocjena 	- 4.524,00 USD	<ul style="list-style-type: none"> - zajam federalne vlade: pokriva 60% potreba studenta - zajam provincijalne vlade: pokriva 40% potreba studenta
			- zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Kina	<ul style="list-style-type: none"> - završena viša srednja škola - prijemni ispit - posebni uvjeti: podržavanje 4 principa Kine 	<ul style="list-style-type: none"> - niži rang: 724 USD - srednji rang: 1.449,00 USD - viši rang: 2.899,00 USD 	<ul style="list-style-type: none"> - državni fond za dodjeljivanje zajmova: 750 USD ili 500 USD - zajam za uspješne studente: 1.280,00 USD
			- zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
Rusija	<ul style="list-style-type: none"> - svjedodžba srednje škole - prijemni ispit 	- upis je besplatan	- školovanje djelomično subvencioniraju banke
			- zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja
SAD	<ul style="list-style-type: none"> - ocjene iz srednje škole - prijemni ispit - prosjek ocjena iz srednje škole - rang srednje škole - posebni uvjeti: sposobnost plaćanja studija, pisani esej, preporuka srednje škole, itd. 	- 7.256,00 USD	<ul style="list-style-type: none"> - Perkinsov program: zajam od 5.500,00 USD godišnje - Staffordov program: 5.500,00 USD godišnje
			- zajam se vraća u punom iznosu nakon završetka školovanja

5. Literatura

- Agarwal, P. (2006). Higher education in India: The need for change. Indian council for research on international economic relations.
- Brandeburg, U., Zhu, J. (2007). Higher education in China in the light of massification and demographic change. Centrum fur Hochschulentwicklung Gmbh.
- Cabrera, A. F., Burkum, K. R. (2011). College admission criteria in the United States: An overview. Universidad Politecnica de Madrid.
- Canadian Information Centre for International Credentials (2010). Postsecondary education systems in canada: An overview.
- Chakrabarti, A. (2007). Higher education and research in India: An overview. Sitra reports.
- Department of Higher Education (2011). All India survey on higher education. Ministry of Human Resources. Planning, monitoring & statistics bureau.
- Dolan, R. E., Worden, R. L. (1994). Japan: A country study. Washington: GPO for the Library of Congress.
- Dougherty, K. (2004). Financing higher education in the United States: Structure, trends, and issues. Institute for Economics of Education, Peking University.
- Eckel, P. D., King, J. E. (2011). An overview of higher education in the United States: Diversity, access, and the role of the marketplace. American Council on Education.
- Education, Audiovisual & Culture Executive Agency (2010a). Organisation of the education system in Finland.
- Education, Audiovisual & Culture Executive Agency (2010b). Higher education in Israel.
- Gallagher, M., Hasan, A., Canning, M., Newby, H., Saner – Yiu, L., Whitan, I. (2009). China. OECD reviews of tertiary education.
- Geetha Rani, P. (2005). Economic reforms and financing higher education in India. National Institute of Educational Planning and Administration.

- Government of Western Australia (2011a). Government primary schools. Department of Education.
- Government of Western Australia (2011b). Government senior high schools, colleges & campuses. Department of Education.
- Govinda, R., Bandyopadhyay, M. (2008). Access to elementary education in India. Consortium for research on educational access, transitions and equity.
- Hemmings, P. (2010). Israeli education policy: How to move ahead in reform. OECD Economics Department working papers No. 781.
- Jongbloed, B. (2008). Higher education in Australia. Center for higher education policy studies (CHEPS).
- Kyro, M. (2006). Vocational education and training in Finland. Finnish National board of Education.
- Liu, Y. (2007). Revenue diversification: A comparison of Russian and Chinese higher education. *Higher education in review*, 4, 21. – 42.
- National council of educational research and training (1999). Education policies and curriculum at the upper primary and secondary education levels. Government of India.
- National Institution for Academic Degrees and University Evaluation (2009). Quality assurance system in higher education: Japan.
- Newby, H., Weko, T., Breneman, D., Johanneson, T., Maassen, P. (2009). Japan. OECD reviews of tertiary education.
- Nordic Recognition Information Centres (2006). The system of education in India.
- Nordic Recognition Network - NORRIC (2005). The system of education in Russia. The Danish centre for assessment of foreign qualifications.
- Santiago, P., Tremblay, K., Basri, E., Arnal, E. (2008). Tertiary education for the knowledge society. OECD: Thematic review of tertiary education: Synthesis report.
- The Council for Higher Education (2008). Higher education in Israel. The Planning and Budgeting Committee.

- University of Melbourne (2010). Australian student tuition fees 2011. Office of Admissions.
- U.S. Department of Education (2003). Education in the United States. A brief overview. International Affairs Staff, Washington, D.C.
- Vainio, S. (2009). Quality handbook of higher education in Finland and Russia. University of Turku, Finland.
- Vossensteyn, H. (2008). Higher education in Finland. Center for higher education policy studies (CHEPS).

Web stranice:

- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2698.htm> (25.07.2011.)
- <http://www.chinatoday.com/general/a.htm> (29.07.2011.)
- <http://www.chinaeducenter.com/en/cedu/psedu.php> (29.07.2011.)
- <http://education.stateuniversity.com/pages/273/China-secondary-education.html> (29.07.2011.)
- http://www.oph.fi/download/47688_chinaedu.pdf (29.07.2011.)
- http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/China.pdf (29.07.2011.)
- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3454.htm> (11.08.2011.)
- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3581.htm> (13.08.2011.)
- <http://education.stateuniversity.com/pages/706/Israel-preprimary-primary-education.html> (13.08.2011.)
- <http://education.stateuniversity.com/pages/707/Israel-secondaryeducation.html#ixzz1UuYRiCZh> (13.08.2011.)
- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/4142.htm> (19.08.2011.)
- <http://education.stateuniversity.com/pages/740/Japan-secondary-education.html> (19.08.2011.)

- <http://www.zam.go.jp/n00/pdf/nk001001.pdf> (19.08.2011.)
- http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/Japan.pdf (19.08.2011.)
- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2089.htm> (23.08.2011.)
- <http://www.cmec.ca/pages/canadawide.aspx#03> (23.08.2011.)
- <http://www.cicic.ca/421/an-overview.canada> (23.08.2011.)
- <http://www.cmec.ca/pages/canadawide.aspx> (23.08.2011.)
- http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/North_America/Canada.pdf (23.08.2011.)
- http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Europe/Russia.pdf (26.08.2011.)
- <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3183.htm> (26.08.2011.)
- http://gse.buffalo.edu/org/inthigheredfinance/files/Country_Profiles/Asia/India.pdf (06.09.2011.)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html#top> (07.09.2011.)
- <http://www.univsource.com/usspec.htm> (07.09.2011.)
- <http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/national-universities/top-public> (07.09.2011.)
- <http://studentaid.ed.gov/PORTALSWebApp/students/english/funding.jsp#02> (07.09.2011.)

6. Popis priloga

Dijagram 1: Prikaz trajanja australskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 2: Prikaz trajanja finskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 3: Prikaz trajanja indijskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 4: Prikaz trajanja izraelskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 5: Prikaz trajanja japanskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 6: Prikaz trajanja kanadskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 7: Prikaz trajanja kineskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 8: Prikaz trajanja ruskog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 9: Prikaz trajanja američkog osnovnog i srednjeg obrazovanja

Dijagram 10: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Australiji

Dijagram 11: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Finskoj

Dijagram 12: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Indiji

Dijagram 13: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Izraelu

Dijagram 14: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Japanu

Dijagram 15: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Kanadi

Dijagram 16: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Kini

Dijagram 17: Struktura visokoškolskog obrazovanja u Rusiji

Dijagram 18: Struktura visokoškolskog obrazovanja u SAD – u

Tablica 1: Usporedni prikaz uvjeta i troškova upisa te studentskih zajmova